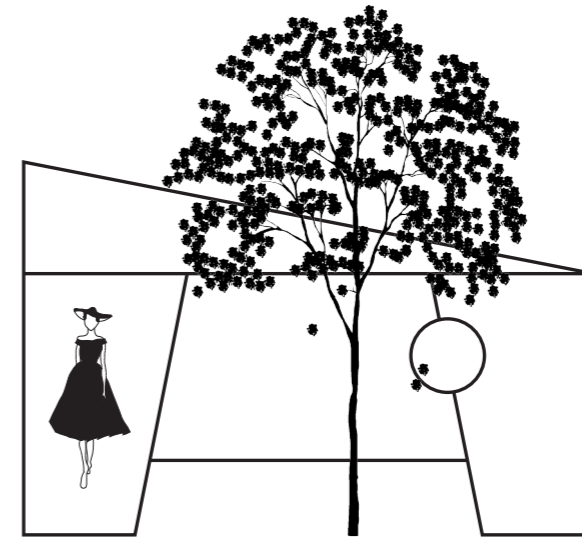


MODERUM - PARKRUM

Arkitektur för Kungsträdgården där mode får ta plats
MARIE ANDERSSON



MARIE ANDERSSON

AAHM01 Examensarbete i arkitektur
Lunds Universitet, LTH
Handledare: Ingegärd Johansson
Biträdande handledare: Anna Hoffman
Examinator: Christer Malmström
Februari 2018



LUNDS
UNIVERSITET



INNEHÅLL

INLEDNING	7
MODE	8
Vad är mode?	11
Mode i Sverige idag	12
Röst från modevärlden	18
Historisk sammanfattning 1900-tal	20
Sammanfattning	46
KUNGSTRÄDGÅRDEN	48
Val av plats	50
Kungsträdgården idag	53
Kungsträdgårdens historia	54
Platsfoton januari 2018	57
Platsanalyser Kungsträdgården	67
ARKITEKTUR	74
Arkitekturens roll	77
Program	78
Det permanenta & det temporära	80
Övergripande designkoncept	82
Koncept på platsen	84
Designprocess	88
Förslaget	90
REFLEKTIONER	142
REFERENSER	146

HUR KAN ARKITEKTUR BIDRA TILL ATT UPPMÄRKSAMMA FENOMENET MODE ?



INLEDNING

Mode står likt arkitektur med ena benet i konsten och det andra i funktionen. Mode är allt från en tröja som håller dig varm till en haute couture-klänning som snarare är att betrakta som konst. Kläder bär vi alla och därmed berör mode fler människor än annan kultur såsom konst och film. Ändå upplever jag att mode ses som en kulturyttring med lägre dignitet och ofta avfärdas som fånigt och ytligt. Denna bild är på väg att ändras och därför behöver modet en plats där det kan synas och diskuteras av en vidare publik.

Min mormor var sömmerska och morfar ägde en Herrekipering. Mode har därför alltid haft en plats i mitt liv, och ämnet föll sig naturligt för mitt ex-jobb. I projektets början ville jag svara på huvudfrågan **Hur kan arkitektur bidra till att uppmärksamma fenomenet modet ?** genom att rita ett mode-museum. Därifrån har projektet utvecklats till en mer flexibel byggnad som möjliggör en större vidd av aktiviteter kopplade till mode.

När jag valde att placera mitt projekt i Kungsträdgården, en av Stockholms mest centrala platser och även stadens äldsta park, tog projektet en ny vändning. Efter detta beslut har projektet handlat om att, genom arkitektur, utveckla en specifik plats i staden och samtidigt skapa ett hus för mode på bästa adress. Därmed tillkom frågorna; **Vad behöver Kungsträdgården? Hur ska parken möta staden?**

Detta projekt handlar därför om att skapa rum både för parken och modet: Moderum - Parkrum

MODE

mode substantiv ~t ~n

- smakriktning, rådande bruk el. snitt:
vara på modet

mode (franska, av latin *modus* 'sätt')

- uttryck för tidsandan och dess ideal,
förmedlade genom framför allt klädedräkten

VAD ÄR MODE ?

Vad är mode? Enligt Svenska akademins ordlista är mode ett substantiv som beskriver smakriktning, rådande bruk eller snitt.¹ Slår man upp samma ord i Nationalencyklopedins uppslagsverk får man definitionen "Uttryck för tidsandan och dess ideal, förmedlade genom framförallt klädedräkten".² Mode kan användas som begrepp för att beskriva trender och det rådande modet inom flera områden, men inom detta projektet används ordet mode i dess vanligaste mening, enligt Nationalencyklopedins definition.

Kläder är alltså fysiska ting vi kan ta på, och klä oss i, medan mode innefattar mer än så; en produkt skapad av människor, men som inte går att ta på. Ingrid Giertz-Mårtensson, med lång erfarenhet inom modebranschen, bland annat som Creative Director och VD för Svenska moderådet under tolv resp. elva år, beskriver mode som³:

"En internationell kulturyttring som berör varje individ"

Mode är ett brett ämne som kan ses och diskuteras ur otaliga perspektiv. För att skapa en första sammanfattad bild av ämnet undersöker det här kapitlet hur modets situation ser ut i Sverige idag samt hur modet har förändrats i takt med samhället ur ett historiskt perspektiv, från förra sekelskiftet till idag. Jag har även via mailkontakt intervjuat Ingrid Giertz Mårtensson om hennes syn på mode.

1 Svenska Akademien. Ordlista, sökord mode
2 Nationalencyklopedin. Uppslagsverket, sökord mode
3 Giertz-Mårtensson, Ingrid. email, 2017-12-25

MODE I SVERIGE IDAG

Modets plats i akademien

Efter en donation från Familjen Erling-Perssons stiftelse (Erling Persson är H&Ms grundare) grundades Centrum för modevetenskap vid Stockholms universitet år 2006, som Sveriges första modevetenskapliga institution.⁵³ Sveriges första kandidatprogram i modevetenskap grundades några år senare, 2012, vid Lunds universitet.⁵⁴ Modevetenskap, det vill säga mode som teoretiskt ämne, är således ett ungt ämne inom den svenska akademiska världen. Det är inte bara i Sverige som detta är ett nytt ämne utan även internationellt sett blev modevetenskap ett utbildningsämne först efter millennieskiftet.⁵⁵

Modets plats i media

Antalet modemagasin är idag många, förmodligen fler än någonsin tidigare och modebloggar blir det fortfarande fler och fler av. Det måste tolkas som att ett intresse för mode finns och att det är starkt. Däremot lyser bevakningen av modet i de stora dagstidningarnas kultursidor med sin frånvaro.⁵⁶ Går man exempelvis in på Svenska Dagbladets webbsida och klickar in sig på kultursidan möts man av rubrikerna: Litteratur, Under strecket, Scen, Musik, Konst, Film, Konstliv och Krogguiden, men ingen moderubrik.⁵⁷ När jag (6 oktober 2017) bläddrade igenom hela kultursidans långa startsida hittade jag inte heller en enda rubrik som berörde mode, men däremot många artiklar om teater, film etcetera. På Dagens Nyheters digitala kultursida ser rubrikerna ungefär likadana ut, med tillägget "spel".⁵⁸ Jag tycker att detta kan ses som ett exempel på hur låg vikt som tilldelas mode. Mode tar stor plats med sina egna mediaplattformar men får inte vara en del av den stora kulturfamiljen och diskuteras inte på samma sätt som annan kultur

⁵³ Stockholms Universitet. Välkommen till Centrum för modevetenskap

⁵⁴ Helsingborgs Dagblad. Första modevetenskapsprogrammet i Norden

⁵⁵ Campus Helsingborg, Lunds Universitet. Modevetenskap

⁵⁶ Holmberg. Teorier teorier om mode, 303

⁵⁷ Svenska Dagbladet. Kultur

⁵⁸ Dagens Nyheter. Kultur

Mode på museum i Sverige idag

Nordiska museet i Stockholm har en avdelning för mode, kläder och accessoarer med en begränsad samling historiska plagg samt vissa temporära utställningar kopplade till mode.⁵⁹ Även Röhsska museet i Göteborgs samling består till viss del av mode och de skapar temporära modeutställningar.⁶⁰ I Sveriges textilstad nummer ett, Borås, finns ett textil-museum som visar upp textil som material men inte mode. Temporära modeutställningar dyker upp nu och då på olika museum i landet, som exempelvis Lars Wallins utställning "Fashion stories" som har ställts ut på flera museum i Sverige. Efter fjärde utställningen (på Artipelag i Stockholm) hade nästan 400 000 besökare sett utställningen.⁶¹ Dock har Sverige idag inget nationellt museum avsett för just mode.

Stockholm Costume and Fashion Institute

SCFI är en förening med mål att skapa ett dräktmuseum och en vision om att bli ett forum för kostym från både teater-, opera-, dans-, film- och modescenen.⁶² Tidigare i år höll de den temporära utställningen "Kostym kontra mode" i Stockholms slakthusområde där bl.a. verk från Beckmans elever visades upp.⁶³ Tanken kring att skapa SCFI tog sin början 2008, då det stod klart att Dramaten inte hade plats för att spara alla sina dyrbara dräkter. Därmed sågs behovet av att skapa ett dräktmuseum där dess dräkter kan bevaras och visas upp.⁶³ Senare kom även modeplagg att inkluderas i tanken om detta museum och föreningen grundades år 2013.⁶³ Bland föreningens styrelsemedlemmar finns bland annat en scenograf, en före detta kostymchef på Dramaten och en filosofie doktor och docent i film- och modevetenskap vid SU.⁶⁴

59 Nordiska museet. Mode, kläder och accessoarer

60 Röhsska museet. Våra samlingar

61 Ölandsmagasinet. Lars Wallin Fashion stories på VIDA

62 Stockholm Costume Fashion Institute. Vad är SCFI

63 Beckmans Designhögskola. Kostym kontra mode

64 Stockholm Costume Fashion Institute. Om oss

Swedish Fashion Council & Sthlm Fashion Week

"Swedish Fashion Council (tidigare Svenska moderådet) är ett oberoende branschägt forum med målet att följa modets utveckling och främja, stärka, stötta, inspirera och utveckla modeföretag att bli konkurrenskraftiga."⁶⁵ Föreningen har ett internationellt team som tar fram omvärldsanalyser för modetrender och livsstilsutveckling för modebranschen, deltar i forskningsprojekt, driver ett talangprojekt, föreläser om mode och livsstilsfenomen. De arrangerar även Stockholm Fashion Week.⁶⁵ Den sistnämnda anordnades för första gången 1996 och äger fortfarande rum två gånger per år för att visa vår/sommar- samt höst/vinter-kollektioner.⁶⁶ Under modeveckan visar svenska designers upp sina kommande kollektioner för press, inköpare och influencers.⁶⁷

Diskussionsforum för mode

Liksom resten av världen, står modebranschen inför stora utmaningar idag och i framtiden. Miljöpåverkan och hållbarhetsfrågor berör i allra högsta grad mode, där nya lösningar och tekniker behövs. Globalisering och nya konsumtionsmönster är bara några av de förändringar i vår värld som kräver att modet diskuteras och utvecklas. Alla dessa stora frågor kring mode och dess framtid har idag ingen tydlig plats där olika kompetenser samt allmänhet kan mötas och diskutera.

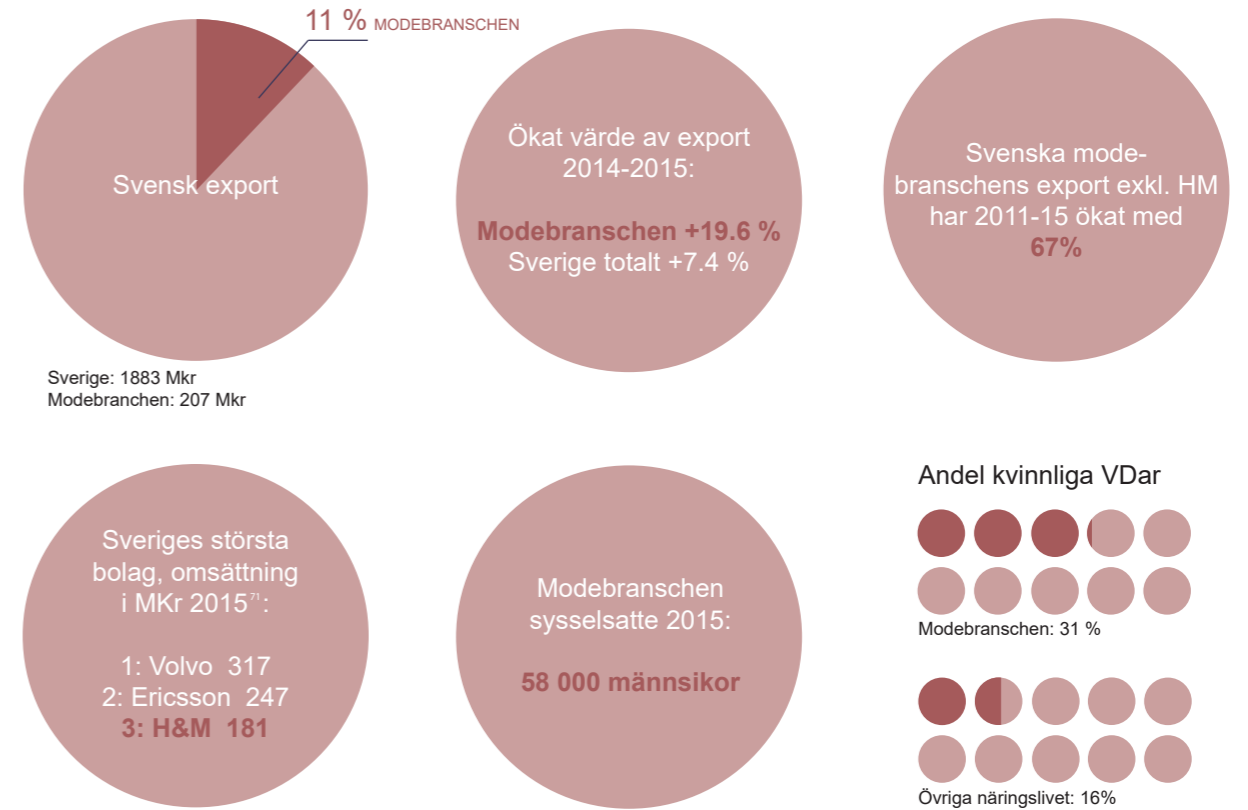
65 Swedish Fashion Council. Om oss

66 Swedish Fashion Council. Stockholm Fashion week

67 Fashion Week Stockholm. About

Modebranschen i siffror

Sedan 2011 har statistik kring modebranschen i Sverige sammanställts i en årlig rapport, framtagen gemensamt av följande organisationer: Agenturföretagen, ASFB, Föreningen Svenskt Mode, Modebutikerna, Modeinkubatorn i Borås, Proteko, Svensk Form, Svensk Handel Stil, TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag, Swedish Fashion Council och Textilhögskolan.⁶⁸ Dessa siffror visar vikten av modebranschen ur ett ekonomiskt perspektiv. Då rapporten för 2017 ännu inte finns tillgänglig är följande siffror hämtade från 2016 års rapport som beskriver år 2015. All statistik som finns sammanställd på nästa sida kommer från rapporten "Rapport 16:07, Modebranschen i Sverige, Statistik och analys 2016"⁶⁹ Siffrorna visar tydligt att mode är en viktig del av Sveriges ekonomi. Modebranschen är också Sveriges snabbast växande exportbransch, enligt tidningen Veckans affärer.⁷⁰



68 Swedish Fashion Council. Modestatistik

69 Nielsén och Sternö. Rapport 16:07

70 Cederberg Wodmar. Hon jobbar med Sveriges snabbast växande export

71 Veckans affärer. Det här är Sveriges 500 största företag 2016.

RÖST FRÅN MODEBRANSCHEN

Ingrid Giertz-Mårtensson

har lång erfarenhet inom modebranschen med ett stort antal olika roller. Hon har bland annat arbetat hos olika haute couture-hus i Paris och haft olika roller inom flertalet modeorganisationer, bl.a. VD för Swedish Fashion Council under många år. Hon har även publicerat ett stort antal artiklar och skrifter om mode och föreläser ofta om ämnet. Hon var även initiativtagare till Centrum för modevetenskap vid Stockholms universitet som startade 2006.

Ingrid Giertz-Mårtensson har även organiserat flertalet modeutställningar och är just nu aktuell som creative director (tillsammans med Pär Engsheden) för utställningen *Secrets of Couture* på Sven-Harrys konstmuseum i Stockholm.

Detta är bara en del av hennes engagemang inom modebranschen, hon är utan tvekan en av Sveriges främsta experter på mode.

På nästa sida följer hennes svar på mina frågor kring modets roll i samhället samt frågor kring ett framtida modemuseum.*

*Giertz-Mårtensson, Ingrid. email, 2017-12-25

Vad är mode? Beskrivet i en mening eller två.

En internationell kulturyttring som berör varje individ.

Hur ser du på mode och vilken roll det spelar/har spelat i samhället?

Alla individer måste klä sig. Hur vi uppfattar denna "ram" har varierat genom århundradena och beroende på kultur – land. Men ingen i västvärlden kan stå fri från mode tack vare att det är så nära knutet till den existerande stora modeindustrin.

Hur starkt är det svenska modet på den internationella scenen?

Idag starkare än på länge. Sedan 20 år tillbaka har ett antal svenska brands gjort sig kända på många internationella marknader. Acne, Filippa K, H&M och Gudrun Sjödén hör till de mest kända.

Hur tror du att den svenska allmänheten ser på mode? Är det en syn du skulle vilja ändra på?

Idag uppfattas mode mycket mer seriöst än bara för 10 år sedan. Det faktum att Sverige och Stockholms universitet var först i världen med att 2006 etablera Mode som akademiskt ämne har gjort att synen på mode har starkt förändrats.

Ser du ett behov av ett museum i Stockholm för mode och i så fall varför?

Skulle hellre än ett enskilt Mode-museum se ett komplett Designmuseum där Mode fick sin rättmätiga plats.

Vad tycker du ska visas i detta museum? Om museet ska väcka debatt kring modet som fenomen och skapa ett allmänt intresse, tror du då att innehållet ska vara historiskt eller temporärt och samtida?

Jag tror att en arena som satsar på utställningar om mode, både ur historiskt och nutida perspektiv, vore mest intressant.

Vad tror du är viktigt för en byggnad som ska visa upp mode? (Är kläder ljuskänsliga? Behöver alla plagg placeras så att de kan ses från olika vinklar? Etc.)

Mode behöver inte vara specifikt känsligt. Om en utställning står enbart några månader behövs inga särskilda regler. Att plaggen skall kunna ses från olika håll ordnas enkelt genom speglar o dylikt. Textilier bör naturligtvis behandlas varsamt men det gäller även andra designobjekt.

HISTORISK SAMMANFATTNING

1900 - TAL

Mode kan härledas otroligt mycket längre bak i tiden, men min historiska beskrivning börjar i och med förra sekelskiftet, när 1800-talet gick över till 1900-talet och fortsätter sedan berätta om ett årtionde i taget. Dessa korta sammanfattningar är långt ifrån heltäckande, utan syftar bara till att ge exempel på hur världshändelser och förändringar i samhället har fängat modet. Och studtals det omvända.

Likt den övervägande delen av modets historiska litteratur från denna tid, fokuserar denna beskrivning i huvudsak på kvinnligt mode. Under 1900-talet har det kvinnliga modet genomgått större förändringar än det manliga.

Viktigt att poängtera är att de moden som tas upp ofta endast har omfattat en liten del av världens befolkning. Det är i västvärlden och bland de högre samhällsklasserna som nya trender historiskt sett har uppkommit först.

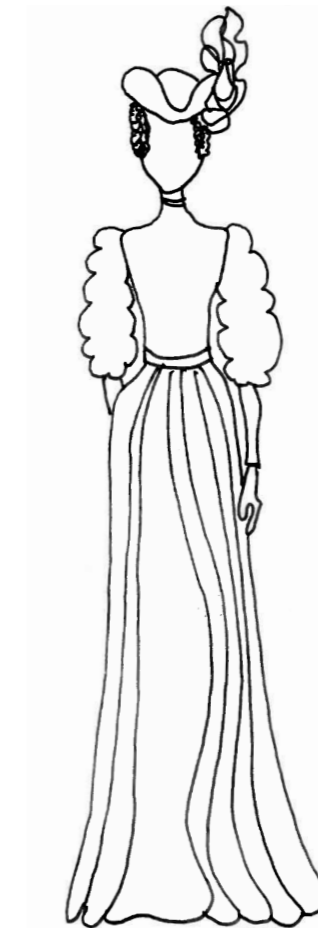
Från 1800-tal till 1900-tal

Under 1850-talet började idéer om att skapa ett bekvämare mode för kvinnor att dyka upp i USA, men i Sverige skulle det dröja ytterligare några decennier innan detta fick genomslag. Det var år 1886 som Dräkthereformföreningen bildades, vilken introducerade den så kallade Reformdräkten.⁴ Till skillnad från tidigare mode med korsetter, tunga underkjolar och styva kragar som begränsade kvinnor, var detta en klänning som var lättare att både andas, sitta och röra sig i. Klänningen var radikal när den introducerades och kom att symbolisera den moderna kvinnan som krävde fler rättigheter.⁵

Något annat som revolutionerade modet under 1800-talets senare del var de fabriksstillverkade kläderna som med sitt betydligt lägre pris än de handsydda plaggen blev tillgängliga även för arbetarklassen.⁶ Detta innebar att skillnaderna mellan hur överklassdamerna och arbetarklassens kvinnor

klädde sig blev mindre, då även de mindre bemedlade fick möjlighet att följa modets förändringar.⁶ Kvalitet, tyg och dekorationer skiljde klassernas kläder åt, men silhuetterna blev mer eller mindre de samma.⁶

Till följd av den ökade produktionen av fabriksstillverkat mode, så blev handsydda dräkter det exklusiva alternativet. Detta skapade efterfrågan av vad vi idag kallar *Haute Couture*. Haute Couture är handsydda plagg skapade i unika exemplar. Enligt många modehistoriker var startskottet för detta fenomen öppnandet av modehuset Worth i Paris 1858. Männan bakom detta modehus var engelsmannen Frederick Worth samt hans kompanjon, svenske Otto Gust Bobergh.⁷ Det verkliga genombrottet för Haute Couturen skedde dock i och med världsutställningen i Paris år 1900 och *Pavillion de l'Élegance*, "Eleganspaviljongen".⁸



⁴ Gindt och Wallenberg. Mode, 228-230

⁵ Ericsson Wärn. Modebibeln, 17-18

⁶ Bohusläns museum. Damkläder runt sekelskiftet 1900

⁷ Ericsson Wärn. Modebibeln, 15

⁸ Holmberg. Teorier om mode, 30

1910-tal

Även om korsetten redan innan detta decennium ifrågasatts var det i och med 1910-talets introduktion av sportmode som den försvann ur vardagsgarderoben.⁹

Flera designers gjorde försök att introducera dambyxan, dock utan framgång. Men det fanns en kvinna som lyckades ta fram en framgångsrik dambyxa i sin kollektion. Kollektionen bestod av sportplagg tillverkade i jersey och kvinnan hette Gabrielle (senare Coco) Chanel.¹⁰

Modet blev nu överlag friare i takt med kvinnans växande ställning i samhället; silhuetten blev mjukare och kjolfållen började sakta krypa uppåt samtidigt

som midjan rörde sig i motsatt ritkning.⁹ Bekvämare kläder för kvinnor och kjolar som inte nödvändigtvis gick hela vägen ner till marken visar på ett mer jämställt samhälle än tidigare.

I och med att första världskriget bröt ut och många kvinnor fick en ny roll som "frivilligarbetare" började de även klä sig mer praktiskt än tidigare.¹¹ Kriget förde även med sig nya uppfinningar inom modets värld. En av dessa är den än idag klassiska trenchcoaten från Burberry.¹² Thomas Burberry hittade en metod för att impregnera garnet som därmed kunde generera vattentåliga rockar för den engelska armén. Senare utvecklades dessa rockar för att säljas på den civila marknaden.¹²



9 Ericsson Wärn. Modebibeln, 18
10 Chanel. Inside Chanel
11 Holmberg. Teorier om mode, 36
12 Ibid, 37

1920-tal

Den lägre midjan och gradvis kortare kjolen som dök upp under förra årtiondet utvecklades och är tillsammans med en rak form det som särskiljer 20-talets mode.

Efter kriget blev detta dekadensens decennium med fester, shopping och lyx.¹³ De var här, för nästan 100 år sedan som shoppingen för första gången blev något mer än själva inhandlandet, en slags hobby och upplevelse i sig.¹³ Att arbeta i något av varuhusen, så som PUB och NK i Stockholm blev därmed attraktivt bland 20-talets kvinnor.¹⁴

Det är en dramatisk skillnad i modet jämfört med 10-20 år tillbaka i tiden. De tunga, långa dräkterna i kraftigare tyger byttes ut mot knäkorta klänningar

i tunna tyger som rayon och konstsidan. Dessa tyger avslöjade betydligt mer av kroppen, vilket ledde till ett otroligt smalt kroppsideal.¹⁴ De nya materialen var dessutom billigare och lättare att sköta, vilket breddade gruppen av köpare.¹⁵

Tidigare i historien har det varit aristokratin och de höga samhällsklasserna som visat upp samtidens mode. Under 20-talet flyttades detta fokus för första gången åt annat håll, nämligen till Hollywood.¹⁶ I och med filmens stora genomslag blev modet än mer internationellt. Årtiondets snabba förändringar hjälpte även modemagasin som Vouge, Gazette och Harper's Bazar med flera att nå framgång. Dessa tidningar rapporterade inte bara om modet utan var med och skapade det.¹⁶



¹³ Holmberg, Teorier om mode, 42

¹⁴ Ibid, 44

¹⁵ Ibid, 46

¹⁶ Ibid, 48

1930-tal

Det glada 20-talet slutade i en börskrasch och 30-talet runt om i världen bestod av allt från hungerstrejker till arbetslöshet och präglades av en allmän hopplöshet. Detta återspeglas även i modet som blev betydligt mer nedtonat än 20-talsmodet.¹⁷ Den rika eliten visade inte heller upp sin rikedom med lyxkonsumtion på samma sätt som tidigare.¹⁷

Funktionalismens tankar yttrade sig inte bara i arkitekturen utan idéerna återfanns även i modet. I modevärldens funktionalism var det kroppens funktion som stod i fokus och tog mer plats än någonsin tidigare. Korsetter och andra kroppsförändrare blev därmed helt omoderna när det naturliga skulle lyftas fram.¹⁸ Den raka 20-talsformen byttes därför ut mot en rundare och mer kropps nära siluett under denna tid.¹⁸

Om det är något namn alls som ska nämnas under 1900-talets modehistoria så är det utan tvivel Coco Chanel. Hon revolutionerade det kvinnliga modet genom att göra det maskulina feminint. Utöver det tidigare introducerade sportmodet var det nu som hon på riktigt introducerade dambyxan. Det dröjde dock ytterligare årtionden innan det blev helt socialt accepterat att bära byxor som kvinna.¹⁹

Under årtiondets sista år grundade Anders Beckman, tillsammans med Göta Trädgårdh, Beckmans skola för bl.a. mode i Stockholm.²⁰ Skolan finns kvar än idag och har genom åren genererat många stora namn inom den svenska modebranschen så som Katja of Sweden, Lars Wallin och Ann-Sofie Back bara för att nämna några.²⁰



¹⁷ Holmberg. Teorier om mode, 55

¹⁸ Ibid, 53-54

¹⁹ Skagerfors. Damer, 104

²⁰ Beckmans Designhögskola. Historia

1940-tal

Årtiondet som bestod av krig och ransonering resulterade i en total materialbrist vilket skapade ett något dystert mode jämfört med tidigare.²¹ 40-talets silhuett är slank med tydlig midja och breda axlar.²² Denna form visar på hur samhället i stort återspeglas i det samtida modet; en slank silhuett då tillgången på tyg var begränsad och markerade, militanta axlar eftersom krig var tidens huvudämne. Även om kriget inte nådde Sverige så var ransoneringen ett faktum även här och modet följde samma våg som i resten av Europa.²³

Detta dystra årtionde slutade med en helomvändning inom modevärlden. Efter kriget, 1947, visade Christian Dior upp sin debutkollektion och succén var ett faktum. Hans "New Look" spred sig snabbt över hela västvärlden.²⁴ Det var alltså *en* modevisning, av *en* designer som förändrade hela modet för en lång tid framöver. *The new look* stod helt i kontrast till de senaste årens mode. Stramt blev mjukt och kurvigt och minimal tygåtgång byttes mot otaliga meter tyg.²⁵ Andra modeskapare anammade snabbt Diors nya silhuett och trenden var ett faktum.²⁴



21 Holmberg. Teorier om mode, 64
22 Ericsson Wärn. Modebibeln, 27
23 Nordiska Museet. Kläder
24 Sveriges Radio. Christian Dior
25 Dior. The Story of Dior

1950-tal

Efter andra världskrigets slut såg framtiden ljus ut och 50-talet var därmed ett glatt och optimistiskt decennium. Diors *New look* fortsatte att influera modet för vuxna kvinnor även under detta årtionde.²⁶

En ny stor våg i modet var introduktionen av tonårsmodet. Istället för att barn och vuxna som tidigare klädde sig likadant, fick nu de unga ett eget mode. På 50-talet började tonåringar också få egna pengar då veckopengen blev ett begrepp. De började även lyssna på egen musik och började därmed klä sig som sina rock'n'roll-idoler. Kläderna blev viktiga för att visa vilken grupp man tillhörde. 50-talets tonårstjej klädde sig i tajta jeans och tröjor samt platta skor.²⁷

Just jeansen kom att bli en symbol för den nya tonåringen och var det första plagget som bars av båda könen och av olika samhällsklasser.²⁷ Dock såg många vuxna ungdomskulturen som något farligt och jeans förbjöds till och med i vissa skolor.²⁸

1953 öppnades den första KappAhl-butiken av Per Ahl, en av de tidiga budgetkedjorna. Hans affärsidé var: *"Vi skall ge många människor möjlighet att vara välklädda"* Detta realiserades av stora volymer med få mellanhänder för att pressa priserna.²⁹



²⁶ Dior. The Story of Dior

²⁷ Ericsson Wärn. Modebibeln, 34

²⁸ Ericsson Wärn. Modebibeln, 40

²⁹ KappAhl. Historien om KappAhl

1960-tal

Under 60-talet skedde stora sociala förändringar och flera stora världshändelser.³¹ I början av decenniet byggs Berlinmuren, ett tredje världskrig närmar sig i och med kubakrisen och Beatles tog världen med storm mm.³² Protester och andra aktioner hör också till 60-talet och för första gången var också kvinnor i större utsträckning med och protesterade.³¹

All förändring i samhället påverkade självklart även modet. P-pillret lanseras i Sverige som en del av den sexuella revolutionen och därmed blir modet mer kroppsnära. Jeansen blev ännu tajtare, underkläder mindra och minikjolen blev 60-talets kjol nummer ett.³³ Den nya popkonsten hade stort inflytande på modet, som blev färgglatt och stormönstrat.³²

Filmen som redan tidigare påverkat modet fortsatte att göra det även under 60-talet. Ett av de tydligaste exemplen är Breakfast at Tiffany's som lanse-

rades 1961.³⁴ Audrey Hepburn gjorde genom denna film "den lilla svarta" till en modeikon som lever och är aktuell än idag. Den svarta klänningen som designades av Givenchy såldes på auktion 2006 för 900 000 amerikanska dollar.³⁵ Vilket bevisar i konkreta siffror hur mode kan ha samma värde och ikonstatus som mer traditionell konst.

Katja Geiger, som gjorde sig känd internationellt som Katja of Sweden, tyckte att modet inte följde med i utvecklingen i samma fart som arkitekturen och inredningen. Hon ville därför skapa ett mode som var funktionellt, bekvämt och lätt, likt möbler från Bruno Mathsson och Alvar Aalto.³⁶ Hennes plagg syddes i jersey som var både mjukt och bekvämt samt lätt att tvätta och ta hand om.³⁷ Hennes enkla, raka snitt och plagg som passade såväl för vardagen som för festen tror jag än idag har stort inflytande över det svenska modet.



31 Holmberg. Teorier om mode, 83-85
32 Dagens Nyheter. Det hände på 60-talet
33 Ericsson Wärn. Modebibeln, 62
34 IMDb. Frukost på Tiffany's

35 Vogue. Happy Birthday Audrey Hepburn
36 Ericsson Wärn. Modebibeln, 46
37 Fagerström. Katja of Sweden

1970-tal

I gränsen mellan 60- och 70-talet slog hippierörelsen igenom med full kraft i Europa. Det skapade ett mode som kännetecknades av etniska färger och långt hår. Kläderna kom ofta från militära överskottslager, då den rika europeiska medelklassen ville klä ner sig.³⁹ Det optimistiska och glada 60-talet som ville förändra världen verkade gå in i en mer hopplös attityd under 70-talet. Vilket förklarar varför det förra årtiondets glada färger dämpades.

I motsats till det dämpade hippiemodet ville amerikaner från fattigare bakgrund snarare klä upp sig och visa framgång. De bar uppseendeväckande kläder i form av tajta byxor med vida slut, volangskjortor och skyhöga platåskor.³⁹

I slutet av 60-talet introducerades flera nya material för svenska vardagskläder som kom att bli populära under 70-talet. Manchester som tidigare endast använts för arbetarkläder var ett av dem. Det blev populärt, då tygets

tidigare användningsområde gjorde det till ett "ideologiskt korrekt" tyg i solidaritetens anda.⁴⁰

Även om byxor för damer introducerades långt bak i historien och tidigare hade burits av vissa grupper var det först i början av 70-talet som de blev helt socialt accepterade.⁴¹ Längre fanns det till och med restauranger och klubbar som förbjöd kvinnor att bära byxor.⁴¹ Även om det i allmänhet var accepterat för kvinnor att bära jeans och andra byxor fanns det fortfarande outtalade regler. Kvinnor som ville klättra i karriären och få mer makt var tvungna att klä sig i klassiska dräkter med kjol, blus och lågklackad sko.⁴²

Ett annat fenomen under 70-talet var glamrocken där modet var minst lika viktigt som musiken. Artister som Elton John och David Bowie bar extrema plagg som väckte frågor kring unisexmode och den dittills självklara manligheten som rått.⁴²



39 Holmberg. Teorier om mode, 99, 103
40 Ericsson Wärn. Modebibeln, 68-69
41 Ibid, 72
42 Holmberg. Teorier om mode, 102-103

1980-tal

Puffärmar, pudellockigt hår och knallfångade gympatrikåer är ofta det första folk tänker på när 80-talsmode kommer på tal. Då är frågan hur detta mode uppstod? Liksom med resten av samhället har det genom historien skett motreaktioner i modet. Efter 70-talets lite mer naturliga mode som präglades av politisk aktivism kom 80-talet och tog plats med både elegans och glitter & glamour. Under det tidiga 80-talet influeras modet från många håll och går ut på att hitta sin egen stil.⁴³ En bidragande faktor var den rådande högkonjunkturen som ökade på konsumtionen av kläder.⁴⁴

Den karriärsinriktade 80-talskvinnan bar elegantare dräkter med stora axelvaddar.⁴⁴ En annan grupp unga följde mer den postmodernistiska

tanken och mixade plagg betydligt friare än tidigare. De bar t-shirts under kavajer och stoppade sina tubsocksbrydda fötter i pumps.⁴⁴ 80-talets signum; de markerade axlarna kan ses som en motreaktion mot 70-talets vida ben. Modet lever av förändring och här flyttades volymen från botten till toppen av kroppen. En annan förklaring för varför axlarna markerades på kvinnor är kvinnans stärkta ställning efter 70-talets jämställdhetsdebatter.

Träningsfebern under 80-talet tog också med de färgglada trikåerna, benvärmarna och andra sportplagg till det vardagliga modet.⁴⁵ Det är under 80-talet som stora loggor på kläderna blir mode då man vill visa upp sin framgång och även signalera att man har koll på vilka trender som råder.⁴⁶



43 Ericsson Wärn. Modebibeln, 105
44 Dagens Nyheter. Det hände på 80-talet
45 Ericsson Wärn. Modebibeln, 106
46 Ibid, 120

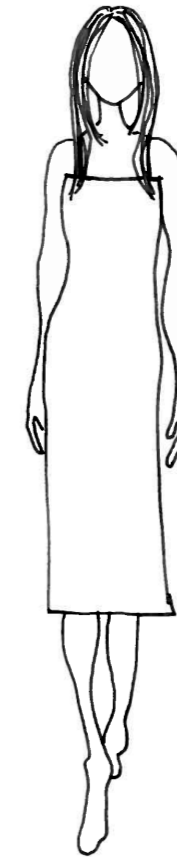
1990-tal

Efter 80-talets glamourösa och volymösa mode med flertalet stilar gjorde det mer minimalistiska modet entré med en tydligare gemensam stilriktning.⁴⁷

1987 lanserar Anna Holtblad sin första kollektion som innebär två nyheter, vilka sedan ska sprida sig. Dels startar hon ett eget märke i en tid då de flesta svenska designers tar sin karriär genom större företag och dels är hennes kollektion återhållsam och enkel. Den består endast av tre olika stickade plagg i svart och benvitt.⁴⁸

Efter Anna Holtblad fortsätter det dyka upp fler och fler designers som startar

sina egna märken. Alla med sin egen tolkning av den minimalistiska, svenska stilen som fortfarande idag definierar svenskt mode. 1993 grundades Filippa K⁴⁹, 1997 startade Acne Studio⁵⁰ och 1999⁵¹ repsektive 2001⁵² öppnade Whyred och Hope bland många andra. Detta lade grunden för den svenska modebild vi har idag, med flertalet nationella, framgångsrika märken med kvalitet och pris en bit över kedjornas. Dessa märken med sin minimalistiska, svenska stil som gjort sig känd även utanför landets gränser, ackompanjerat av vår svenska jätte H&M kallas "Det svenska modeundret". Ett begrepp som dök upp i svensk press 2005.⁵²



47 Ericsson Wärn. Modebibeln, 122

48 Ibid, 124

49 Filippa K. Our story

50 Vogue. Acne Studio's Jonny Johansson on getting out of the denim box

51 Whyred. About Whyred

52 Ericsson Wärn. Modebibeln, 172, 177

Milleniumskiftet 2000

Det är svårare och svårare att sammanfatta mode och trender ju närmare samtiden man kommer. Det finns därmed ont om litteratur som beskriver 2000-talets mode.

Det som för mig är tydligt i dagens mode är att, likt i många andra sammanhang, så står individen i fokus och att trender kommer och går snabbare än någonsin, från en säsong till en annan.

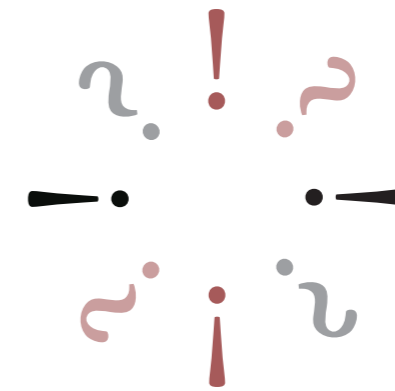
Idag använder vi i högsta grad det vi klär oss i för att visa vilka vi är, varken det är medvetet eller omedvetet. Det finns många som säger att de är helt ointresserade av mode och inte bryr sig så mycket om hur de klär sig. Men då vi alla är beroende av kläder, är det svårt att helt slå sig fri från modet. Just därför är det ett så otroligt intressant ämne.

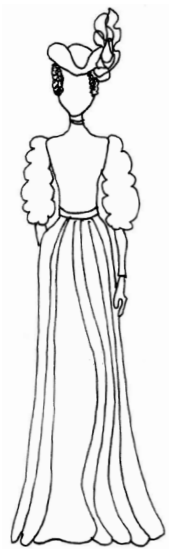
Med det senaste decenniets utveckling av sociala medier sprids trender snabbare än någonsin tidigare och modebloggare agerar stilikonerna och

reklampelare för vad den breda massan vill ha. Hösten 2015 var det metallicfärger och 70-talets utsvängda byxor som syntes på modeveckan. Nu två år senare består höstens mode 2017 av rött, klassiskt rutigt och powersuiten à la 80-talet. Med ett så stort och snabbt flöde av trender vi har idag så är vårt förhållande till det aktuella modet annorlunda än tidigare. Tidigare fanns det en eller två stora trender som "alla" följde. Idag väljer den trendkänsliga ut vilka av alla aktuella trender som ska komplettera personens egen stil.

Till skillnad från tidigare decennier är dagens nya moden inte lika revolutionerande utan ofta snarare en återupprepning och en ny romantisering av ett förgånget årtionde. 2017 är det helt plötsligt mode att se ut som man gjorde på 90-talet.

Likt 70-talets ofta politiskt bundna mode klär sig många idag i allra högsta grad för att uttrycka politiska åsikter.





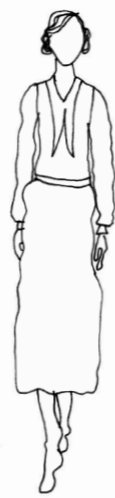
1900



1910



1920



1930



1940



1950



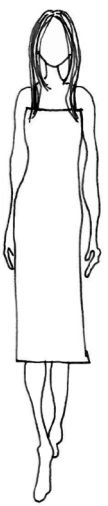
1960



1970



1980



1990

SAMMANFATTNING

På samma sätt som vår historia kan läsas in i modet, så har modet också påverkat samhället och dess sociala yttringar. Framförallt visar modet en tydlig indikation på kvinnans ställning under historiens gång. Kjollängder har förflyttats och midjan frigjorts. Jag vill tro att modet även har bidragit till denna process.

Utöver det historiska värdet har mode bevisligen även ett stort ekonomiskt värde för Sverige då branschen 2015 sysselsatte 58 000 människor och stod för 11 % av Sveriges totala export.

Modevetenskap växer som ämne inom akademien, vilket förhoppningsvis kommer hjälpa till att stärka hållningen kring mode. Men än så länge saknas modet i dagstidningarnas kultursidor och debatteras inte på samma nivå som annan kultur.

Det finns flera organisationer som på olika sätt jobbar för att stärka det svenska modet både nationellt och internationellt. Samtidigt saknas det en plats för att visa upp och diskutera mode mellan olika organisationer och framförallt allmänheten.

Modet har en kraft som få andra kulturella yttringar har då det påverkar alla i västvärlden. Liksom arkitektur är en del av staden vi alla lever i, är modet en del av människors vardag då vi alla klär våra kroppar i kläder. Enligt Ingrid Giertz-Mårtensson uppfattar vi i Sverige redan idag mode betydligt mer seriöst än för tio år sedan. Så förändringen i inställning jag vill se är på gång att ske.

Idag är modeveckans visningar och de flesta andra av branschens evenemang exklusivt för inbjudna gäster. För att synliggöra fenomenet mode, då det berör alla i vårt samhälle, behövs en plats där även allmänheten kan få ta del av modet.

Den byggnad jag tror att modet behöver ska ha två huvudfunktioner. Den ena är att agera som museum för modeutställningar som uppmärksammar fenomenet ur olika perspektiv. Den andra är att vara ett forum/ en arena för olika vetenskaper och människor att under olika former mötas i diskussioner kring mode, där allmänheten är välkommen att delta.

KUNGSTÄD GÅRDEN



VAL AV PLATS

Stockholm är inte bara landets största stad, utan också den stad där flest designers, utbildningar och organisationer inom modesverige har sitt säte. Därför föll det sig naturligt att placera mitt projekt här. För mig bor modet i staden. Det är där klädbutikerna finns och framförallt så är det där människor, klädda från topp till tå, rör sig, möts och influerar varandra. Därmed behöver en byggnad tillägnad mode ligga på en central plats. Stockholms centrala delar bjuder inte till många möjligheter för nya byggnationer, men i Kungsträdgårdens norra delar ligger idag en restaurangbyggnad som har sett sina bästa dagar. Dessutom pågår starka diskussioner om tomtens framtid. Därför blev Kungsträdgården platsen för mitt projekt.



FLYGFOTO ÖVER KUNGSTRÄDGÅRDEN



KUNGSTRÄDGÅRDEN IDAG

Kungsträdgården sträcker sig från Hamngatan i norr till vattnet i söder, med Slottet på andra sidan Strömbro. Parken är centralt belägen i Stockholm, mellan Sergelstorg och Norrmalmstorg. Parkens södra halva är grön medan den norra delen består av hårdgjorda ytor. Kungsträdgården är omringad av flera kända byggnader, som Kungliga operan och S:t Jacobs kyrka i sydväst och Nordiska Kompaniet i norr. Utmed långsidorna växer långa alléer av lindar och i dess norra del växer de kända Körsbärsträden som blommar i rosa under våren.

Körsbärsträden har endast vuxit här i tjugio år, i förhållande till parkens långa historia. Det tar knappt två veckor från att en blomma har slagit ut tills att den faller till marken. Ändå är de rosa träden en av de starkaste symbolerna för Kungsträdgården.

Med sitt centrala läge är Kungsträdgården idag en naturlig mötesplats i Stockholm. Parkens norra rum i anslutning till Hamngatan, bestående av en damm och alléer av Körsbärsträd är den mest folktäta delen. Här ligger idag även restaurangen TGI Friday's med uteservering mot söder. I den östra allén ligger ytterligare tre restaurangpaviljonger.

På sommaren är dammens trappsteg fullsatta med människor och under de veckor på våren då körsbärsträden blommar är alléerna välbesökta och välfotograferade. Under vintern är isbanan parkens stora attraktionskraft.

Kungsträdgården är även en evenemangsplats där matfestivaler, konserter och andra evenemang årligen äger rum.

KUNGSTRÄDGÅRDENS HISTORIA

- 1400 - TAL** Parken anläggs av hovet som kunglig köksträdgård för frukt- och grönsaksodling.⁷²
- 1500 - TAL** Kungsträdgården omvandlas till hovets lustpark och inhängnas av murar.⁷²
- 1700 - TAL** Murarna rivs, ägandet går över till staten och Kungsträdgården blir en offentlig park. Under några år används den som exercisplats.⁷²
- 1800 - TAL** Nya träd planteras och parken blir grönare.⁷²
- 1900 - TAL** Kungsträdgården blir "Kungsan", en folklig park som drar till sig människor i blandade åldrar.⁷²
- 1950 - TAL** Stockholms stad rustar upp parken inför stadens 700-årsjubileum 1953. Arkitekten bakom den nya Kungsträdgården är Erik Glemmes. Han ritade Tehuset som står kvar idag, omringat av almar i parkens södra del, samt restaurangpaviljongen Sju sekel vid Hamngatan. Från och med 1953 är det Stockholms Handelskammare som ansvarar för parkens underhåll.⁷²
- 1960 - TAL** Under 60-talet anläggs den första konstfrusna isbanan i parken.⁷²
- 1970 - TAL** Tehuset samt tretton almar hotas att rivas och fällas för att ge plats till en ny T-baneppgång. Detta leder till Almstriden då demonstranter och polis möts i parken. Både tehuset och almarna räddas.⁷² Under detta årtionde tar även Stockholm stad över ägandet av större delen av parken från staten.⁷³
- 1980 - TAL** Dagens restaurangbyggnad innehållande restaurangkedjan TGI Friday's ersätter Sju sekel.⁷² Scenen som står kvar idag är också ett tillskott från detta årtionde.⁷³
- 1990 - TAL** Inför Kulturhuvudstadsåret 1997 byggs parken om i norr och får Ny-barockstil med dagens nedsänkta damm, urnor och Körsbärsträdsalléer.⁷²
- 2015** Ansvar för parkens förvaltning flyttas från Handelskammaren till Stockholm Stads Trafikkontor samt kulturförvaltning. Samtidigt säljer även Handelskammaren sin tomträtt för fastigheten Sju sekel, där TGI Friday's idag ligger, till Apple som vill bygga en flaggskeppsbutik på platsen.⁷³
- 2016** I februari presenterar Apple sitt förslag för den tänkta butiken genom en utställning på Kulturhuset.⁷⁴ Förslaget ligger delvis på den köpta tomträtten och delvis på parkmark ägd av Stockholms stad.⁷³ Planerna har fått mycket kritik för privatisering av parkummet.⁷²
- 2017** Den 22 september röstar politikerna i stadsbyggnadsnämnden ja till Apples förslag och därmed ska planerna ut på samråd.⁷⁵

⁷² Svenska Dagbladet. Från almstrid till Applekrig

⁷³ Arkitektur. Vad ska hända med Kungsträdgården?

⁷⁴ Svenska Dagbladet. Stockholms stad ändrar sig om Apples hyra

⁷⁵ Veckans Affärer. Apple fick just grönt ljus för en enorm butik mitt i Kungsträdgården



SJU SEKEL 1973

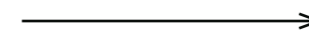


TGI FRIDAY'S 2018



APPLES FÖRSLAG 2016

PLATSFOTON
KUNGSTRÄDGÅRDEN
JANUARI 2018





PARKENS SÖDRA DEL - ÖPPEN MED GRÖNYTOR OCH FORMKLIPPTA BUSKAR



KUNGSTRÄDGÅRDENS SÖDRA ÄNDE MED UTSIKT ÖVER STRÖMKAJEN OCH SLOTTET



EN AV DE LÅNGA LIND-ALLÉERNA



ISBANAN I PARKENS MITT



DAMMEN OCH KÖRSBÄRSTRÄDEN I NORR MED SCENEN I BAKGRUNDEN



RESTAURANGBYGGNADEN TGI FRIDAY'S I PARKENS NORRA ÄNDE



KUNGSTRÄD GÅRDENS NORRA ÄNDE I MÖTET MED HAMNGATAN

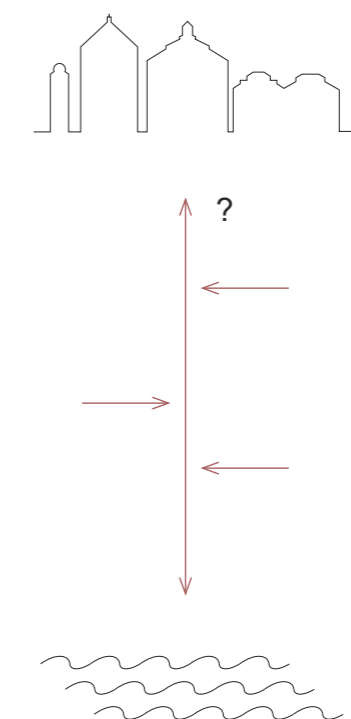
PLATSANALYSER
KUNGSTRÄD GÅRDEN



PARKENS NORDVÄSTRA ENTRÉSITUATION



PARKENS NORDÖSTRA ENTRÉSITUATION



Övergripande analys

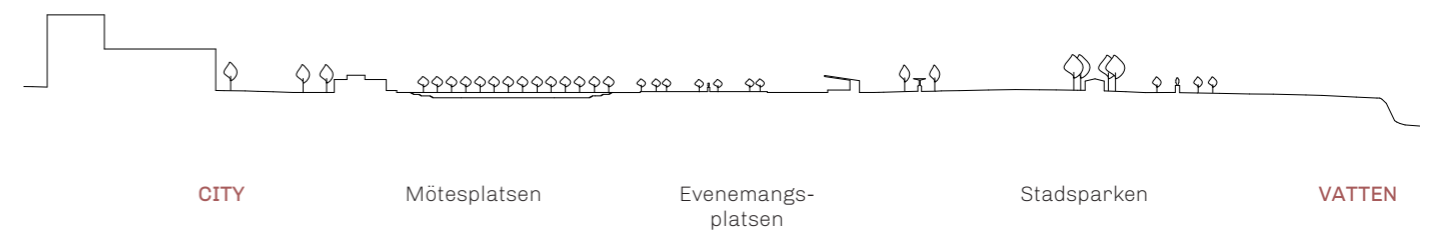
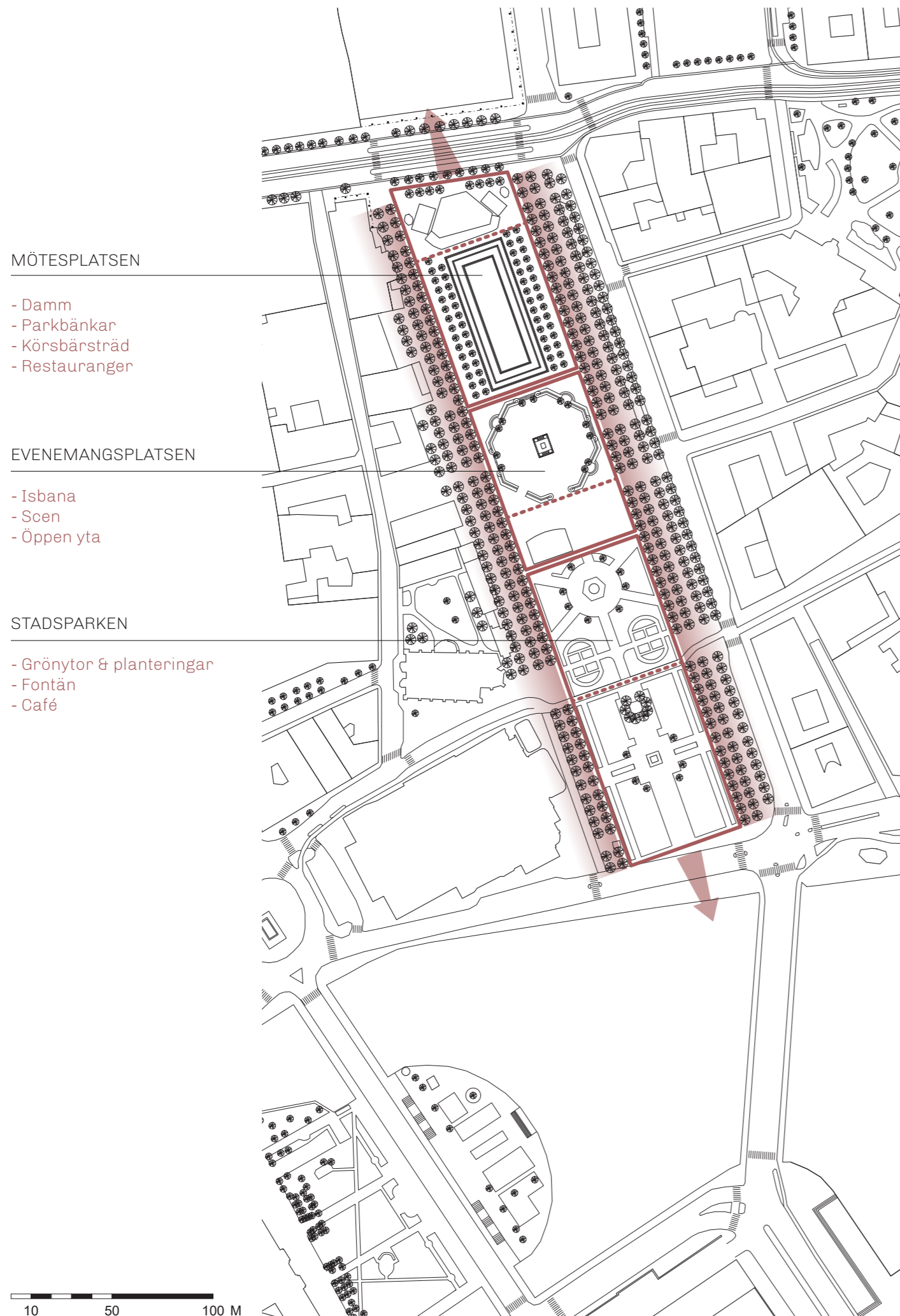
Den norr-söder-gående riktningen genom Kungsträdgården är tydligt dominerande tack vare de långa alléerna. I söder öppnar parken upp sig och alléerna leder ner mot slottet. I norr däremot får riktningen ett något mer diffust avslut där restaurangen TGI Friday's och två kiosker skapar en stökig entré till Kungsträdgården från Hamngatan.

Kungsträdgården är länken som öppnar upp gatustrukturen och kopplar ihop City med vattnet.

De öst-västriga kopplingarna är betydligt mindre framträdande. De horisontella gatorna som möter Kungsträdgården har ingen tydlig entré till parkrummet och fortsätter inte heller som genomgående stråk, bortsett från den krökta cykelbanan som löper genom parkens södra del.

Parkens norra del som är en del av city, vänder sig mot Hamngatan som domineras av kommersiella bottenvåningar med inslag av restauranger. Restauranger och caféer finns även utmed parkens långsidor samt i form av TGI Friday's i Kungsträdgårdens möte med Hamngatan.

Med sitt centrala läge har parken direktkontakt med kollektivtrafiken i form av både tunnelbana, spårvagn och bussar. Dessutom ligger T-centralen endast fem minuters promenad bort.



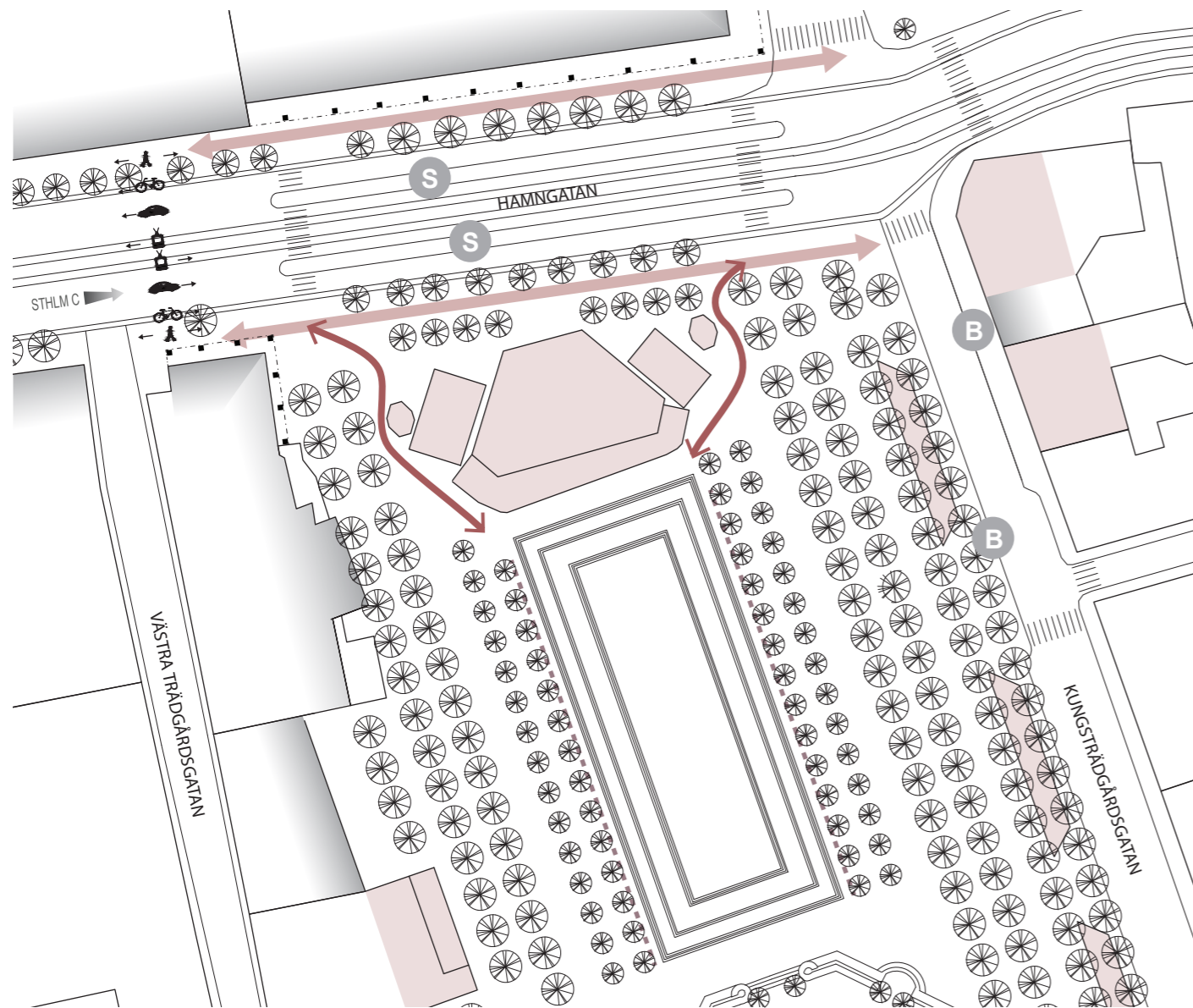
Kungsträdgårdens delar

Jag har urskiljt tre delar av Kungsträdgården, rum i parken med olika karaktär; Stadsparken, Evenemangsplatsen och Mötesplatsen. I öst och väst har parken en tydlig avgränsning tack vare alléerna. Stadsparken möter vattnet och Mötesplatsen möter staden.

Stadsparken: Parkens södra del är den grönaste delen med gräsmattor, planteringar och formklippta buskar. I den nedre halvan av detta rum finns caféet Tehuset omringat av höga almar och i den övre delen står en fontän.

Evenemangsplatsen: I Kungsträdgårdens mitt finns en scen med tillhörande öppen plats, samt en upphöjd yta som framförallt används som isbana på vintern.

Mötesplatsen: Den norra, mest centrala delen av parken är en mötesplats. Den ena delen består av restaurangen TGI Friday's samt två kiosker och den andra är rummet runt dammen med bänkar och körsbärsträd



1:1000

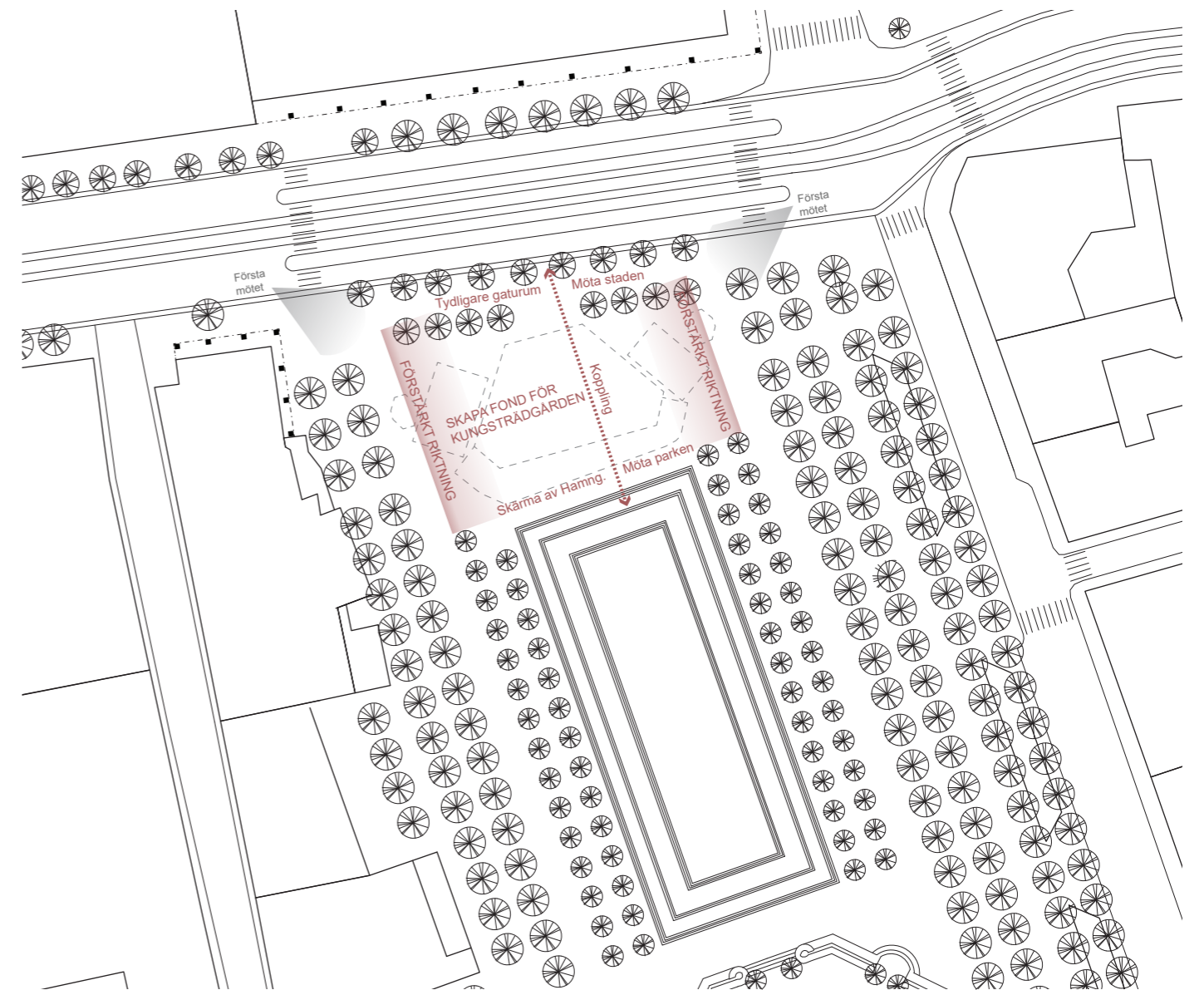
Mötesplatsen idag

Kungsträdgårdens möte med Hamngatan är idag otydligt. Restaurangbyggnaden med sina uteserveringar samt de två kioskerna skapar en entré till parken, och framförallt dammen, som inte följer de raka axlarna som trädalléerna skapar. Utöver byggnadernas problematik i placering och volym är de dessutom allt annat än ett attraktivt start/slut för parken.

Dessa byggnader tjänar inte heller gaturummet för Hamngatans södra sida, då byggnaden inte möter gatan.

Det stora flödet av människor på denna plats rör sig längs Hamngatan. Flest människor kommer västerifrån, från Centralstationen och T-centralen. Hamngatan har en ganska stökig trafiksituation just vid Kungsträdgården då både spårvagnar, bussar, bilar och cykllister rör sig i båda riktningarna här.

- Huvudrörelse
- Rörelse till park
- Busshållplats
- Spårvagnsplats
- Tunnelbanestation
- Parkbänkar
- Butik
- Restaurang/Café



1:1000

Mötesplatsen - identifierade behov

Den nord-sydliga riktning behöver fortsätta ända ut till Hamngatan och samtidigt ge parken en mer definierad entré i norr.

Kungsträdgården behöver få en fond i parkens norra avslut mot staden.

Då Hamngatan har mycket trafik mår parkrummet runt dammen bra av att skärmas av samtidigt som en koppling mellan Hamngatan och Kungsträdgården behöver finnas.

Ett tillägg på denna plats behöver dels möta och bli en del av parkrummet runt dammen, och dels möta och bli en del av Hamngatan.

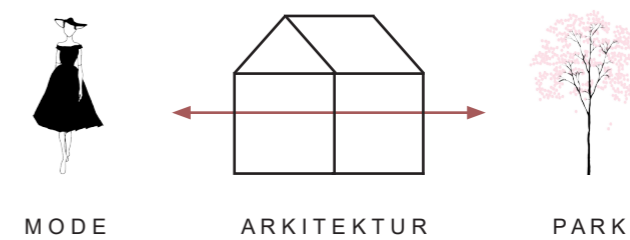
ARKITEKTUR

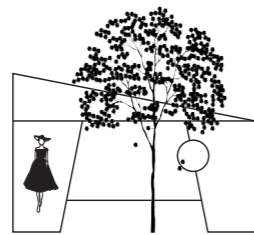
ARKITEKTURENS ROLL

Arkitekturen ska samtidigt som den förbättrar Kungsträdgården även lyfta fenomenet mode på olika sätt.

- Göra Kungsträdgårdens norra del mer attraktiv, skapa en fond för hela parken och ge nya kvaliteter både mot Hamngatan och mot parken

- Skapa ett forum för modet, där det får ta plats och synas i ett av stadens mest centrala lägen. På olika sätt ska fenomenet mode här få uppmärksammas och diskuteras. Ett hus för mode.





PROGRAM

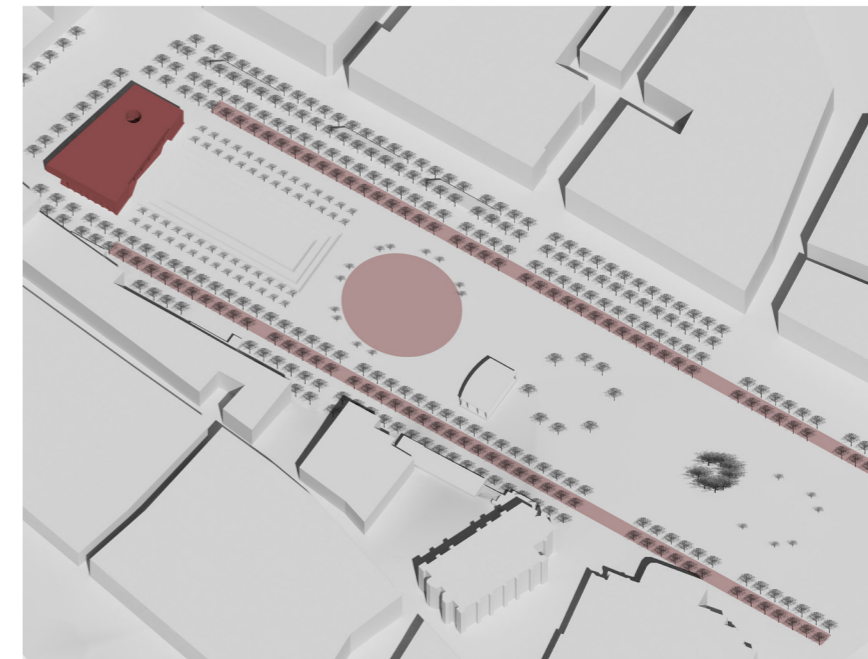
Parkrum

- Skapa en fond för Kungsträdgården i dess norra del
- Förstärka Kungsträdgårdens riktning
- Göra Dammrummet mer definierat och skyddat från Hamngatan
- Skapa fler sittplatser med nya kvaliteter i rummet runt dammen
- Skapa en mötesplats vid Hamngatan
- Ny restaurang med uteservering i samma läge som idag

Moderum

- Flexibel yta där olika saker kopplat till mode kan ta plats: events, visningar, mässor med mera
- Skapa möjlighet för föreläsningar och debatter
- Museum med möjlighet för olika utställningar kopplade till mode
- Plats för nya designers att kunna visa upp sig på bästa adress

DET PERMANENTA & DET TEMPORÄRA



Modehuset är en permanent byggnad vilket tydligt uttrycks i dess utformning. Byggnaden vågar stå och ta plats, i en liten del av Kungsträdgården, inom vilken modet får utrymme året om. Temporärt, någon eller några dagar om året kan en större del av parken utnyttjas. Under exempelvis modeveckan kan modet få ta plats genom att använda parkens evenemangsplats och utnyttja lindalléerna för modevisningar. På detta sätt blir modet mer tillgängligt för allmänheten och kan utnyttjas som komplement till dagens exklusiva visningar.

ÖVERGRIPANDE DESIGNKONCEPT

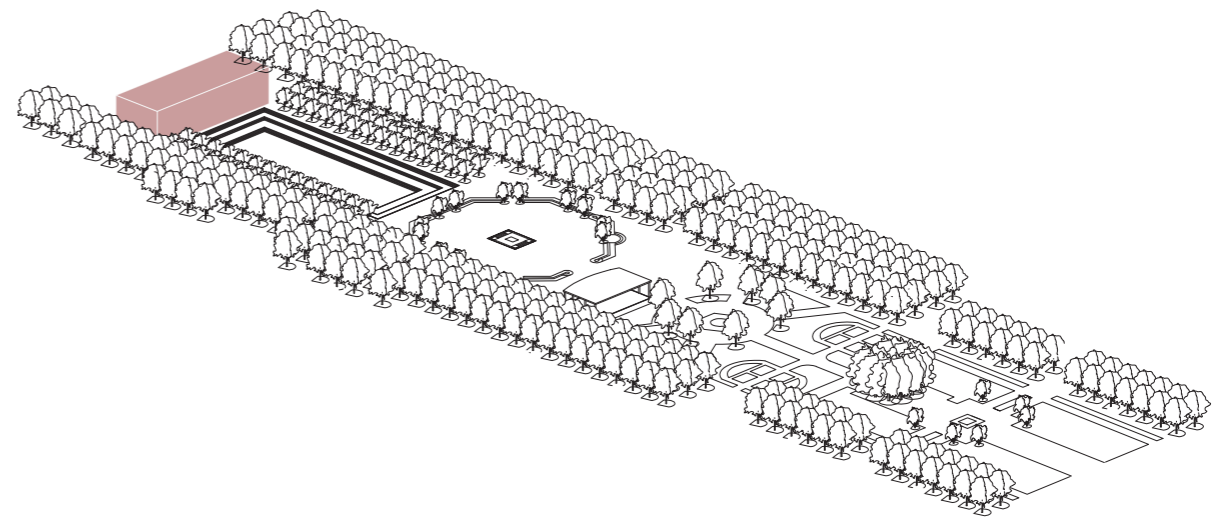
En enkel volym, som inte glittrar i guld eller har en spektakulär form som ropar ut den glamorösa och exklusiva bilden av mode. Enkel geometri i monokroma materialval som välkomnar alla, även de som inte är självklara besökare av ett Hus för mode. Samtidigt står byggnaden ut, just genom sin enkelhet. Då den står på en känslig plats där den måste våga ta plats. Arkitekturen ska inte försöka efterlikna omringande byggnader då detta är ett helt annat typ av hus, i en annan kontext och annan tid.

Referensbilderna på följande sida har funnits med i processen som inspiration för volym och uttryck.



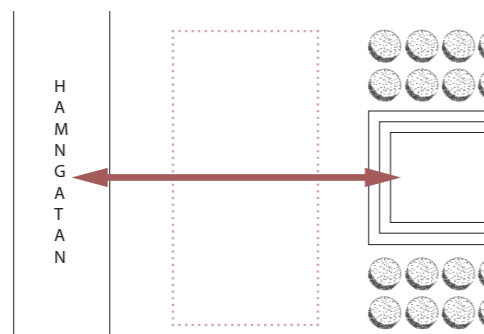
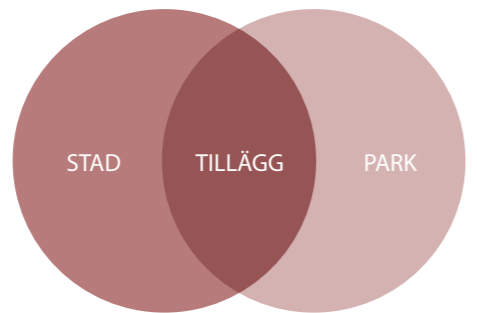
INSPIRATION

KONCEPT
PÅ PLATSEN



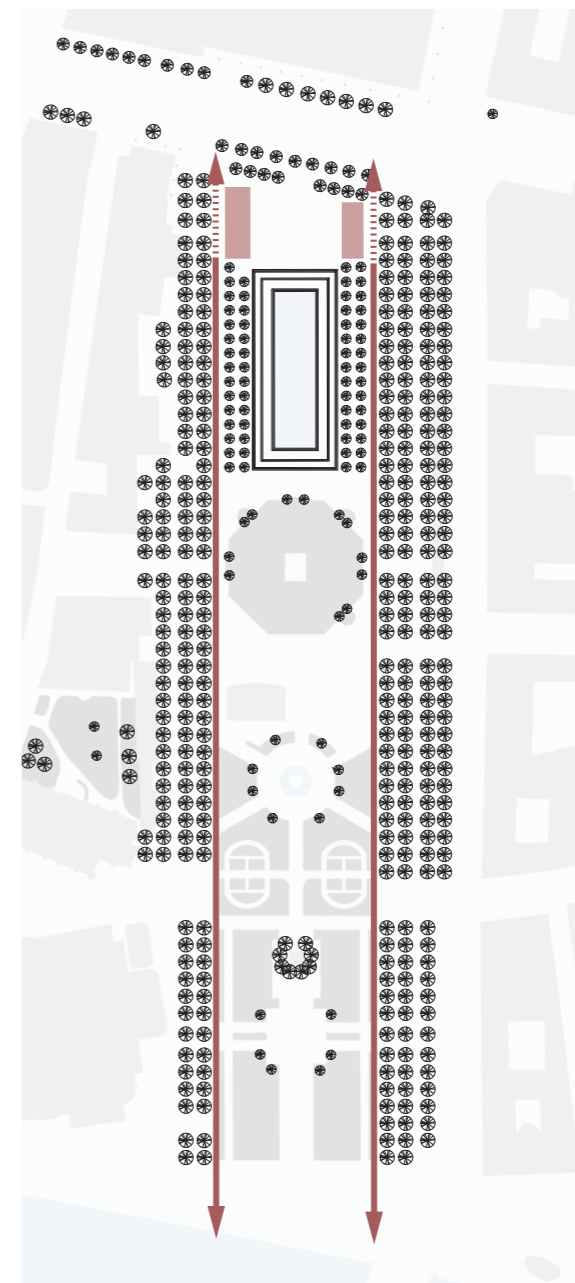
FOND

Byggnaden bildar en fond för hela Kungsträdgården och avslutar parken i norr.



MÖTE & KOPPLING

Byggnaden agerar mellanhand mellan staden och parken där de båda möts. Därmed behöver en visuell koppling finnas mellan de två situationerna.

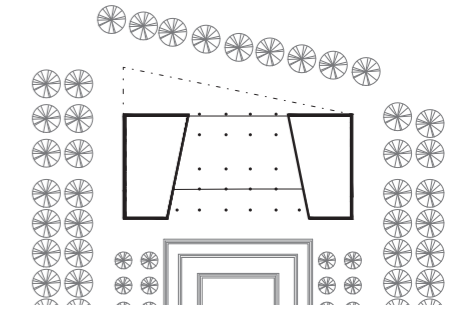
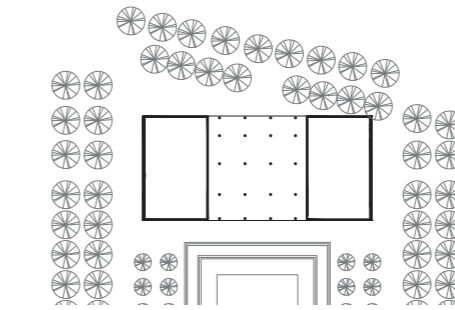
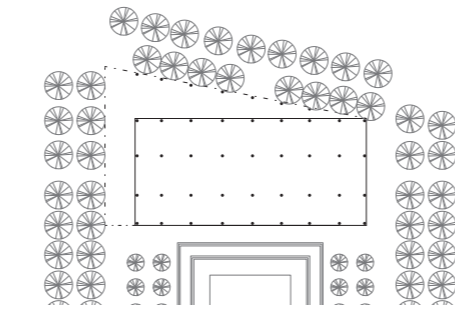
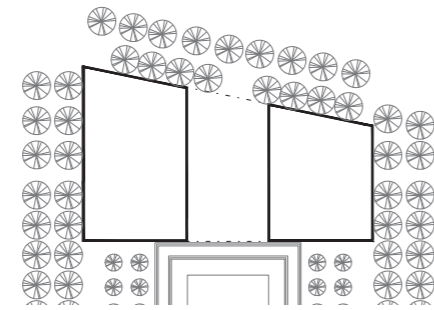
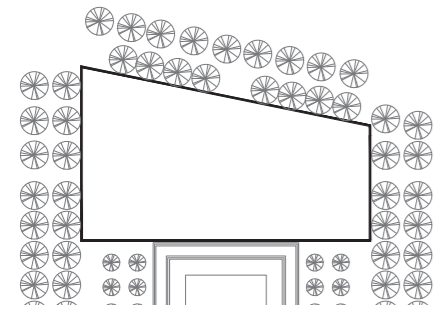
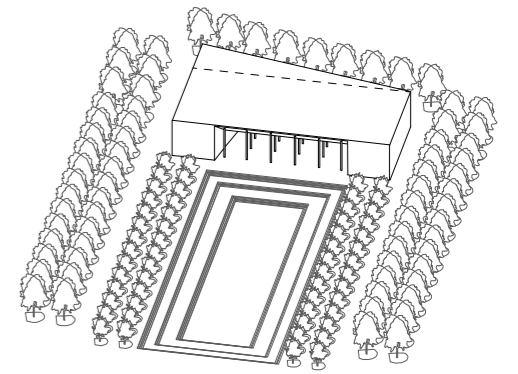
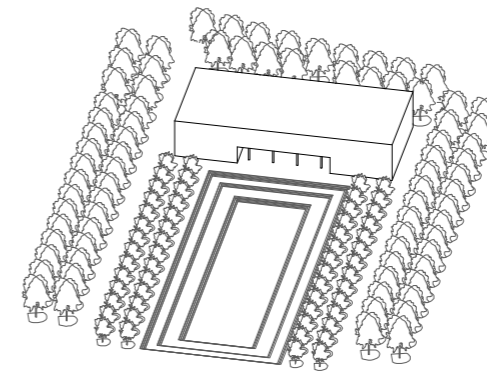
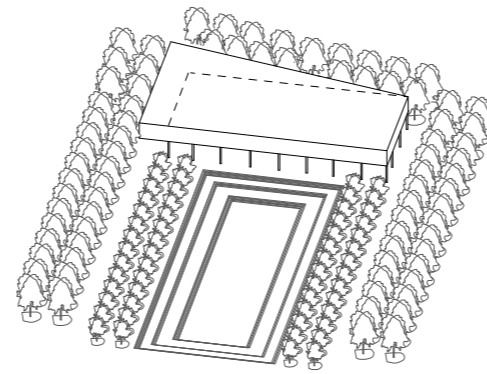
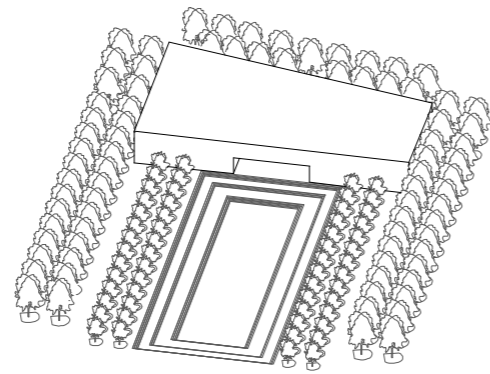
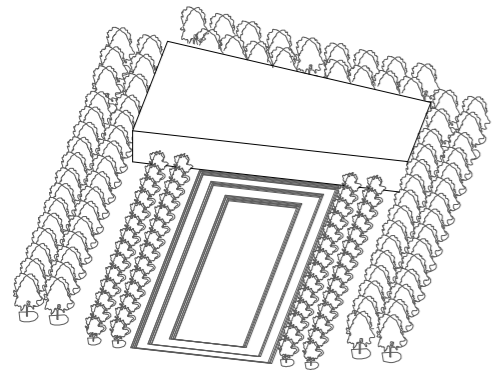


FÖRSTÄRKT RIKTNING

Byggnaden förstärker parkens nord-sydliga riktning så att den når hela vägen ut till Hamngatan.

DESIGNPROCESS

Detta är en övergripande bild av hur projektet har tagit sin slutgiltiga form, som visar hur de stora dragen har förändrats under processens gång och varför. Mellan dessa steg har olika variationer på samma tema testats och delar av byggnaden har även genomgått försök med fler våningar.



Startvolym: Maxavtryck

Passage i bottenvåningen för rörelse mellan gata och park

Öppen bottenvåning med pelare som följer trädens strikta linjer

Solida sidovolymer som stärker parkens riktning och entrésituation. Mindre fotavtryck.

Slutvolym: Möter och blir en del av både gaturummet och parkrummet.



KOPPLING



TRANSPARENT BOTTENVÅNING



FÖRSTÄRKT RIKTNING

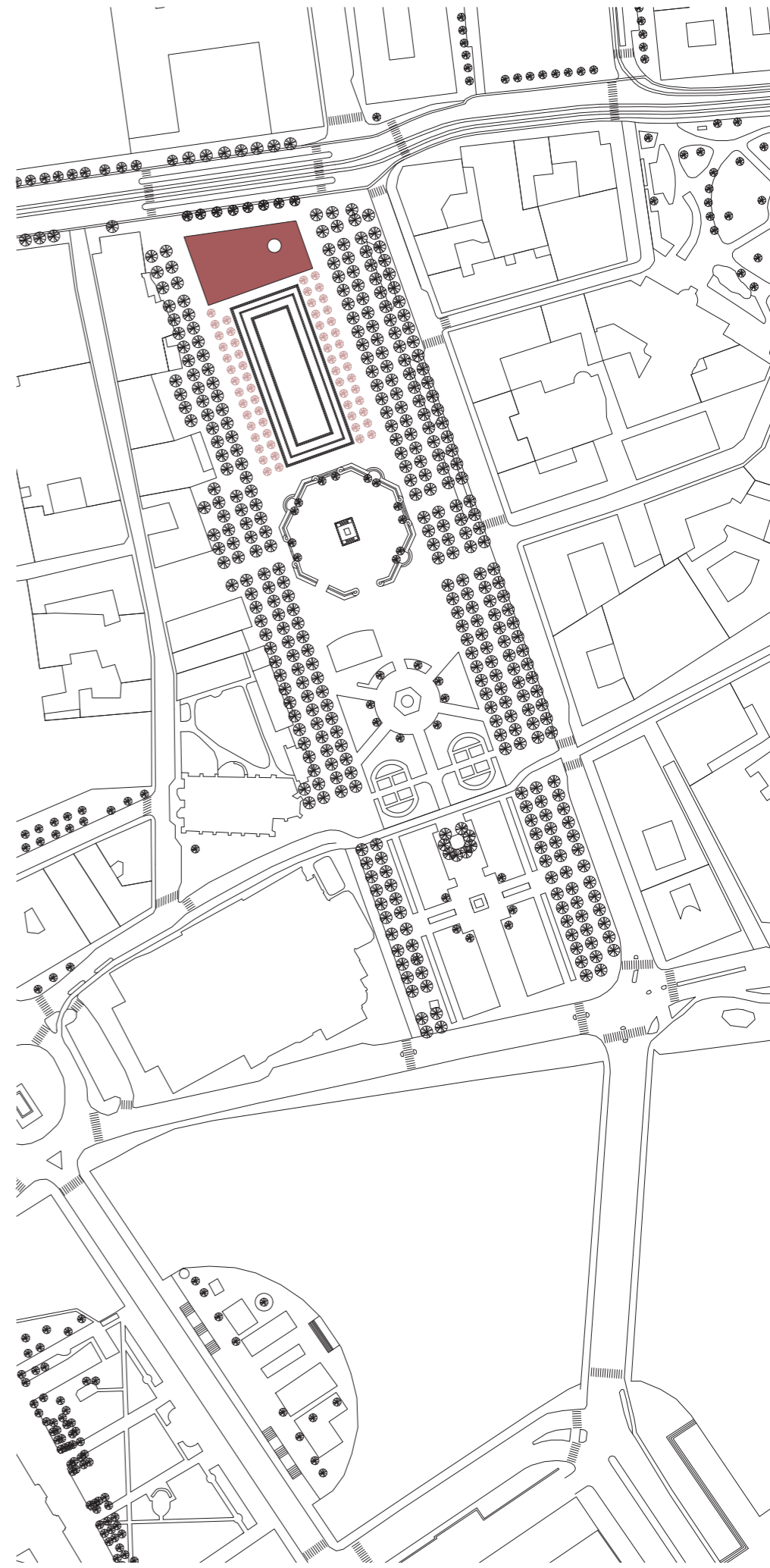


GATURUM & PARKRUM

FÖRSLAGET

Projektets första prioritet har i slutänden varit att fungera med platsen och förbättra Kungsträdgården. Därefter har modet fått ta plats innanför dessa ramar. Det här är mitt förslag för att skapa både parkrum och moderum i Kungsträdgården.





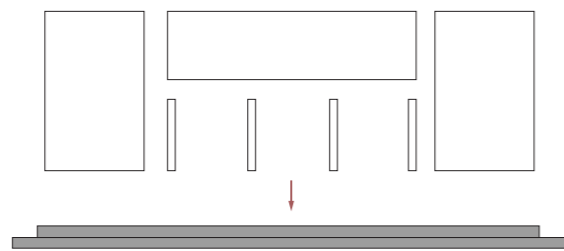
SITUATIONSPLAN





SITUATION I SEKTION



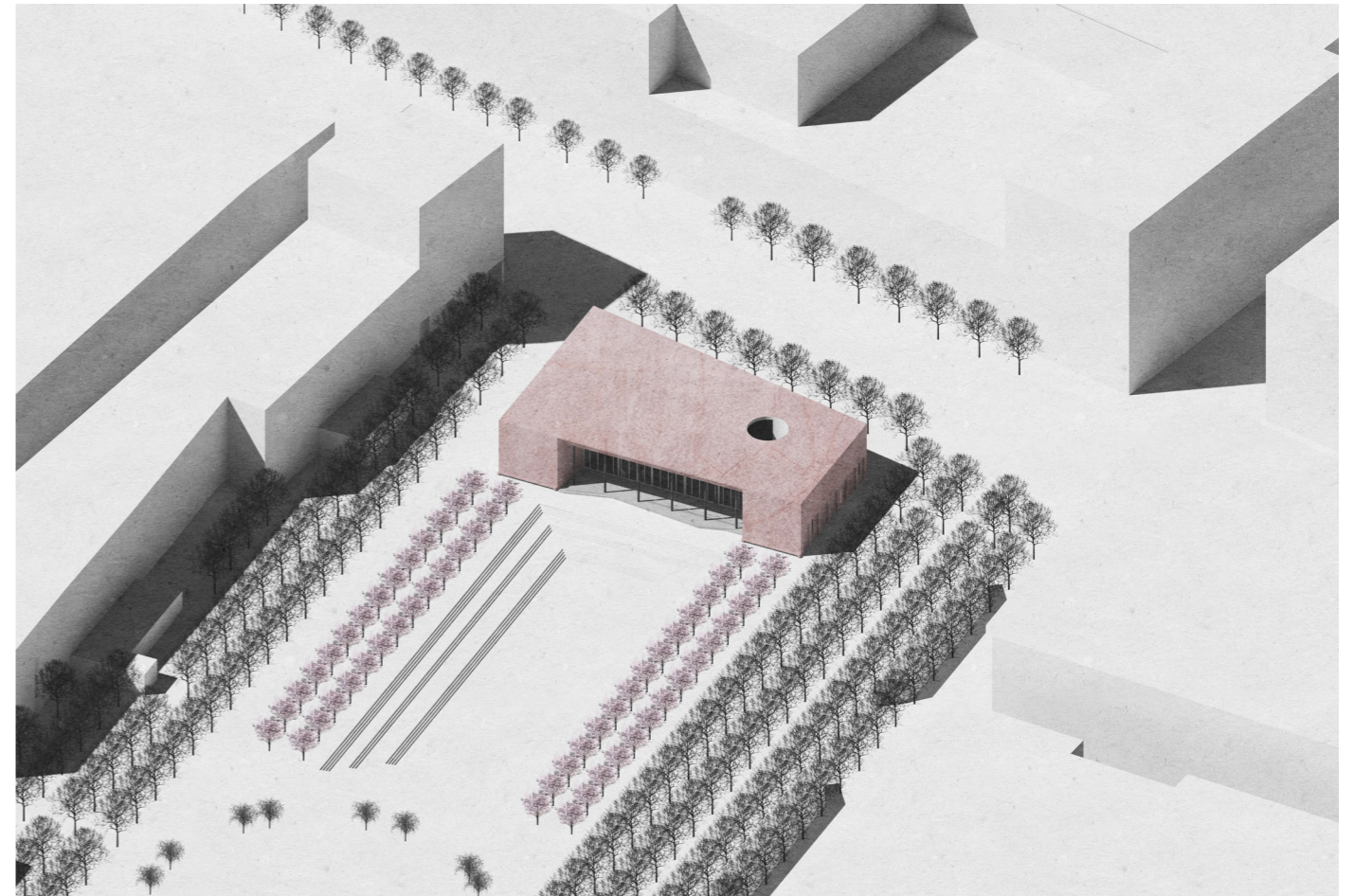


Byggnaden vilar på ett podium som sträcker sig utanför klimatskalet både i norr och söder.

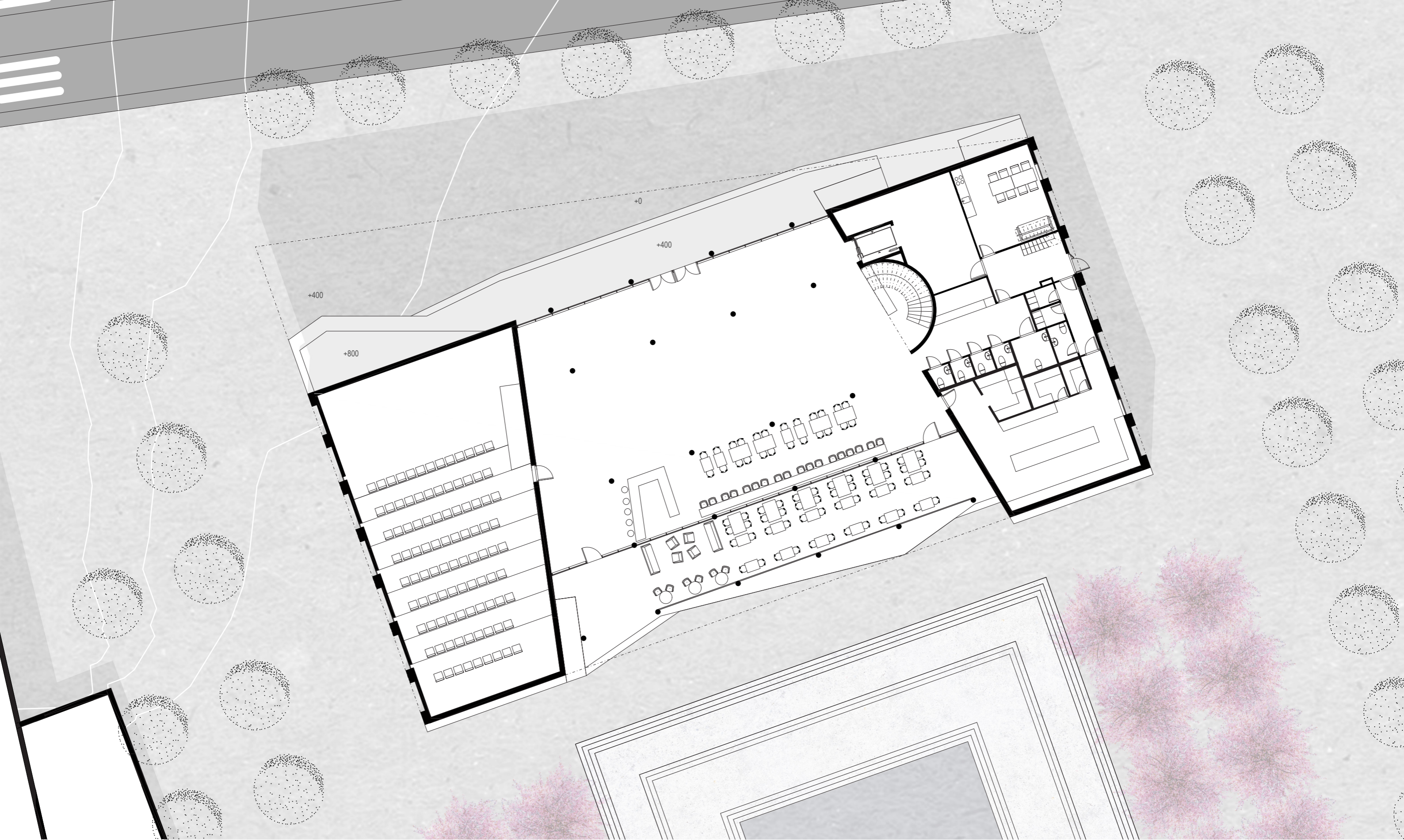
Två solida volymer sträcker sig över de två våningarna. Mellan dem är bottenvåningen öppen med ett pelarsystem som rör sig från in- till utsida. Pelarna bär upp den andra våningens solida volym.



Då byggnaden är placerad i mötet mellan Hamngatan och Kungsträdgården har den två olika ansikten för att både bli en del av gaturummet och parkrummet.



ÖVERBLICK



PLAN BOTTENVÅNING 1:200

Bottenvåning

De två solida volymerna vinklar sig för att öppna upp till parken och skapa en rumslighet som hänger samman med rummet runt dammen. I dessa volymer finns ett auditorium i väst och i öst inrymms personalfunktioner, förvaring, inlastning och restaurangkök samt WC och garderob för besökare.

Mellan dessa volymer breder podiet ut sig från norr till söder, med utvändiga nivåskillnader. I det nordvästra hörnet fångar podiet upp landskapets höjdskillnad och bildar en mötesplats under den övre utskjutande volymen där man kan möta upp en vän eller vänta på spårvagnen i väderskyddat läge. Öster om mötesplatsen finns entréplatsen med tillgänglig entré i öst. På södra sidan bildar podiet uteservering samt en skyddad, publik plats tillhörande parken.

Innanför glaspartierna finns ett flexibelt rum mellan de solida kropparna. Förutom att vara servering för restaurangen är detta en foajé till auditoriet och en yta som kan användas för olika ändamål. I öst ligger museets entré i form av den runda trappan. Runda pelare löper från utsida till utsida, genom det öppna rummet. De är ett avvikande element både till form och kulör, som sträcker sig från parken till gatan.

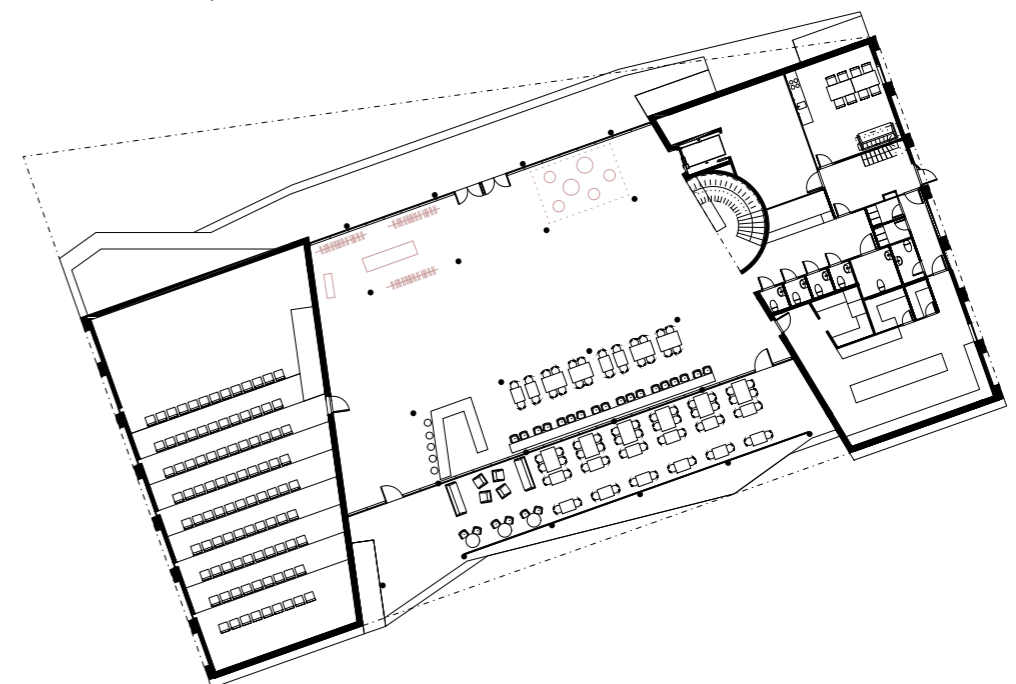
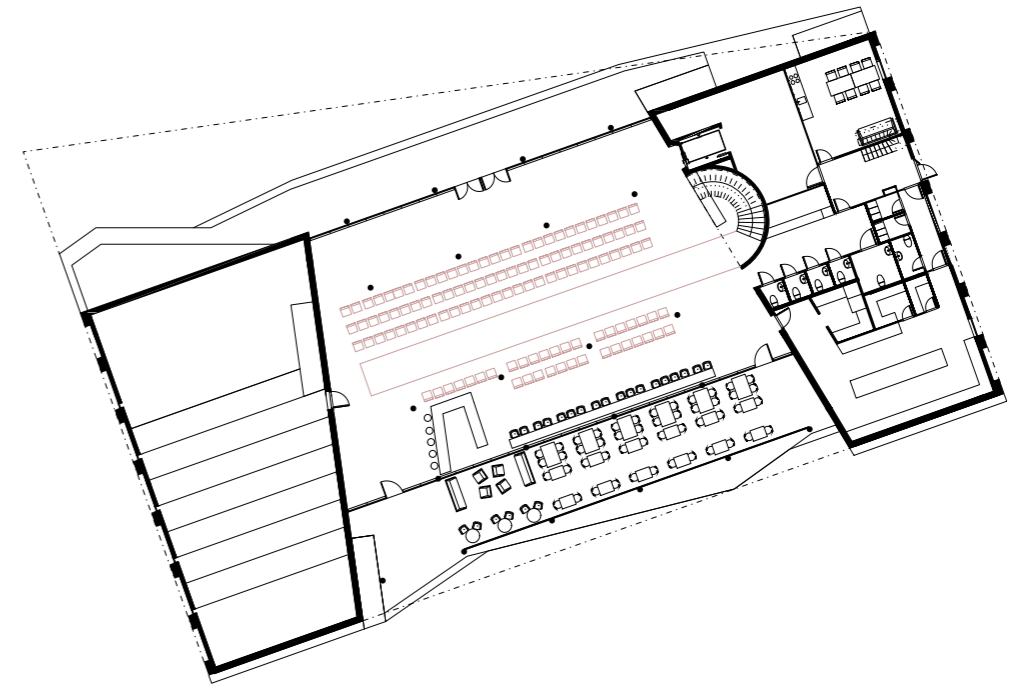
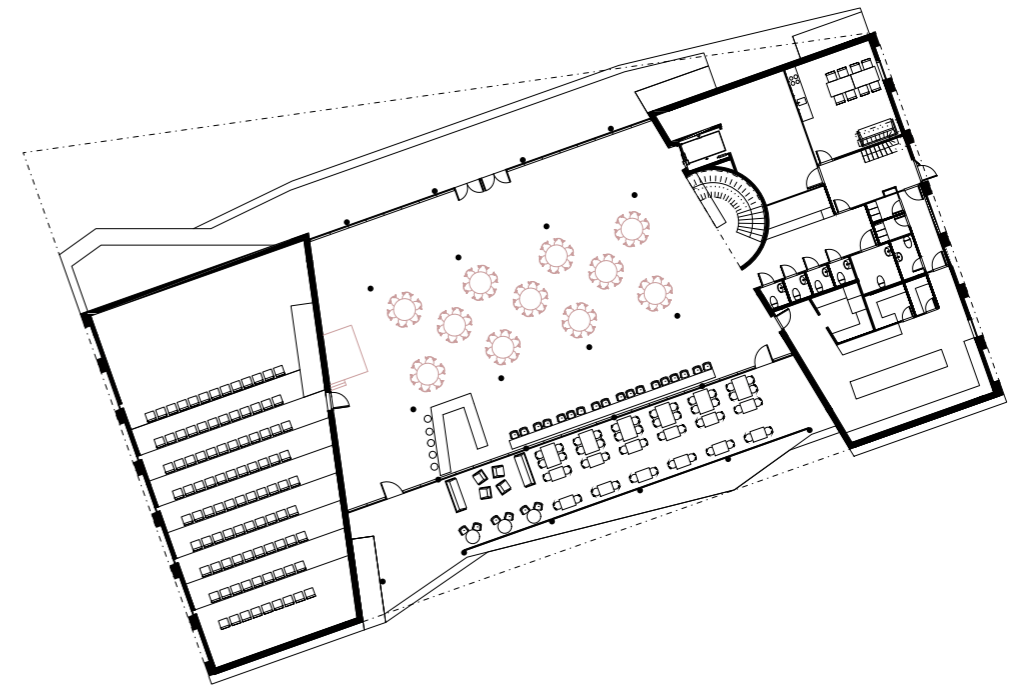
ANVÄNDNING AV FLEXRUMMET

Möbleringsförslag

Hela rummet kan nyttjas för olika evenamang, såväl kopplat till mode som för större middagsbokningar för restaurangen. Plats finns för att bygga upp en mindre scen.

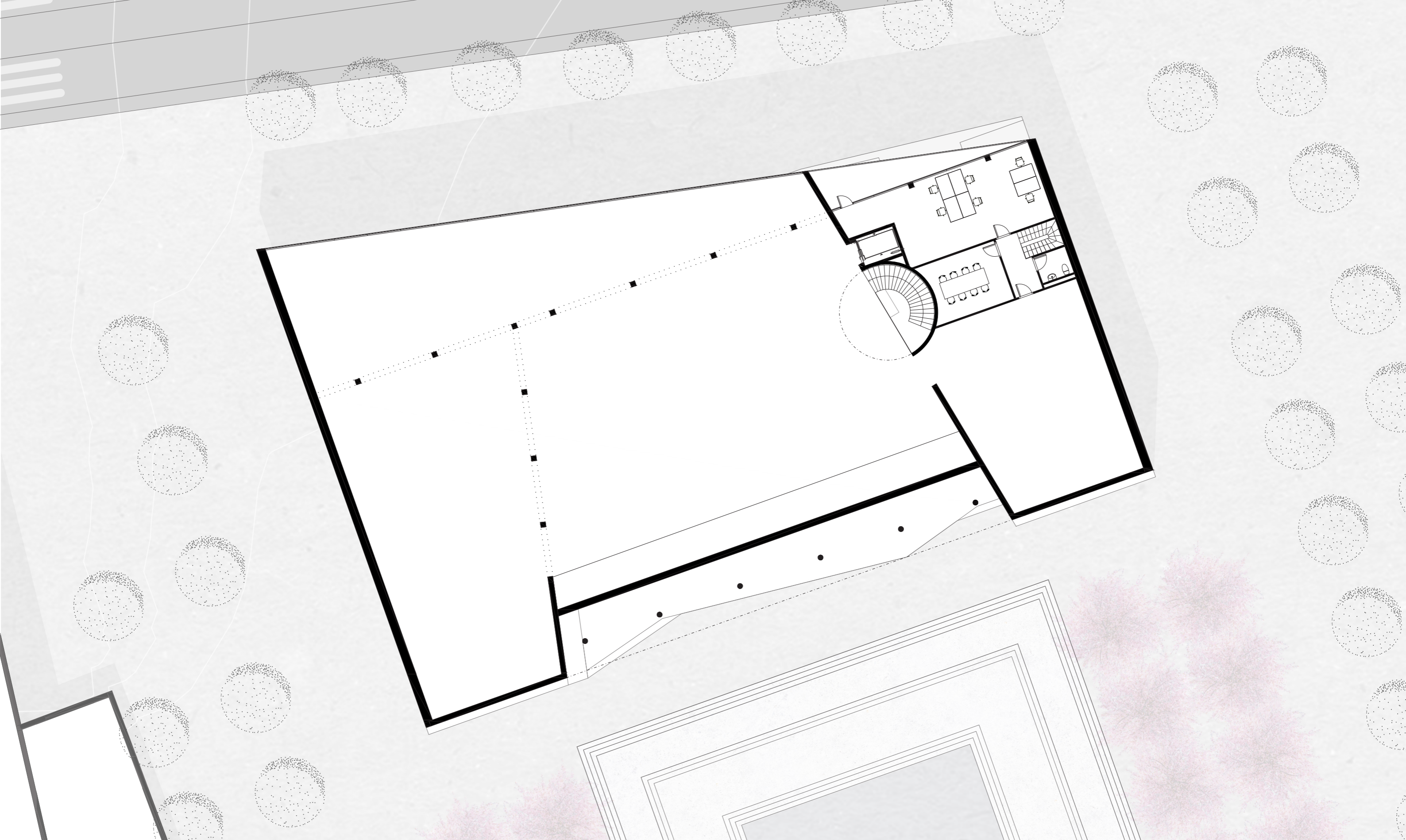
Modevisningar kan ske genom rummet där trappan får agera start och slut för catwalken och stolar för besökare kan lånas från auditoriet.

Sidan mot Hamngatan kan få hyras under temporära former av nya designers, dels för att hålla små pop-up butiker och dels som yta att ställa ut på. Denna yta är både riktad in mot rummet samt fungerar som skyltfönster mot Hamngatan. Ett sätt att hjälpa unga designers att etablera sig.



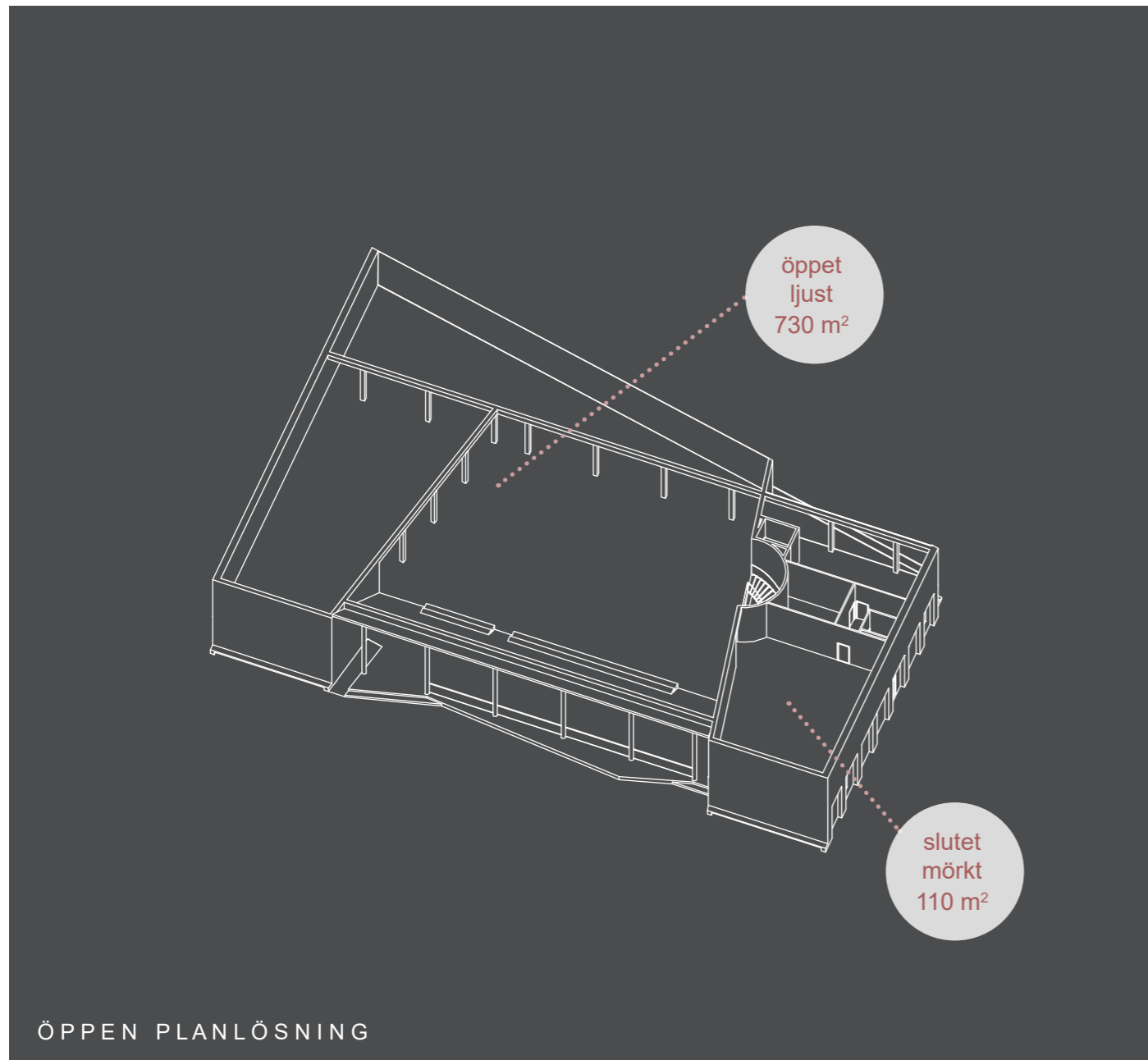


BYGGNADEN ÖPPNAR UPP SIG MOT PARKEN OCH BLIR EN DEL AV RUMMET RUNT DAMMEN.



PLAN EN TRAPPA UPP 1:200

På detta våningsplan finns museet för olika typer av modeutställningar. Rummet är flexibelt för att passa olika typer av utställningar, där pelare samt balkar är bärande medan väggar mellan dem kan sättas upp efter behov. I det nordöstra hörnet ligger personalutrymmen innehållande kontor och mötesrum.

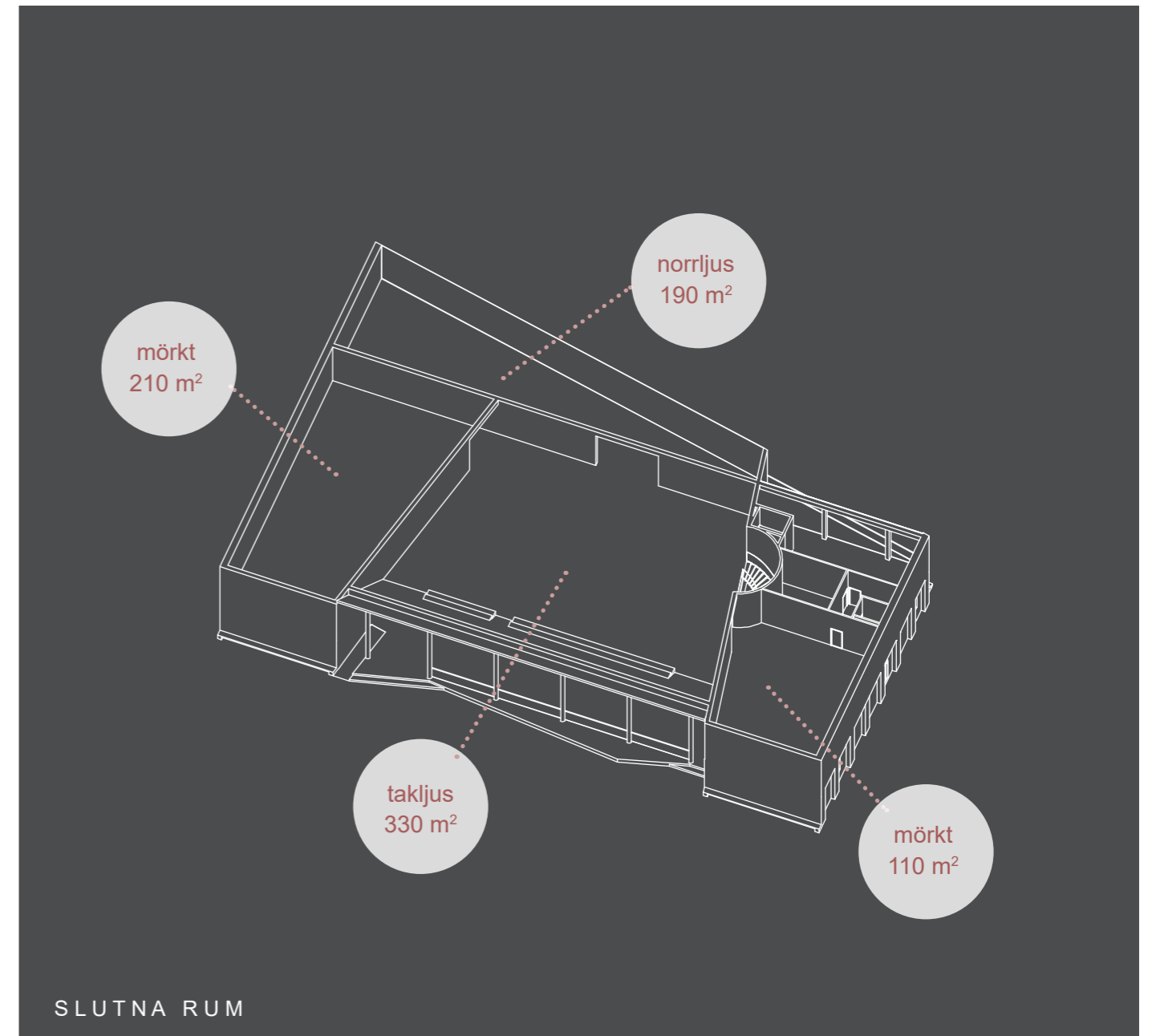


En större utställning

Öppen planlösning för att hålla en större utställning. Ljust med helt glasad fasad i norr för det stora rummet. I sydöst finns även ett mindre, slutet rum utan dagsljusinsläpp. Detta möjliggör fri rörelse genom hela det stora rummet eller en möjlighet att bygga upp en resa genom det.

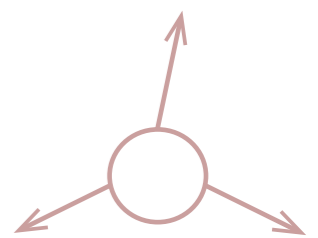


RÖRELSE



Fyra separata utställningar

Väggar kan byggas upp mellan de bärande pelarna för att skapa fyra olika separata utställningsrum. Rummen har olika mycket dagsljus. Den mittersta hallen har ett stort ljusinsläpp i taket, det norra rummet är helt uppglasat i norr och de två södra hörnrummen är helt mörka och slutna. Detta möjliggör att fyra mindre utställningar kan äga rum parallellt.



RÖRELSE



FOTO



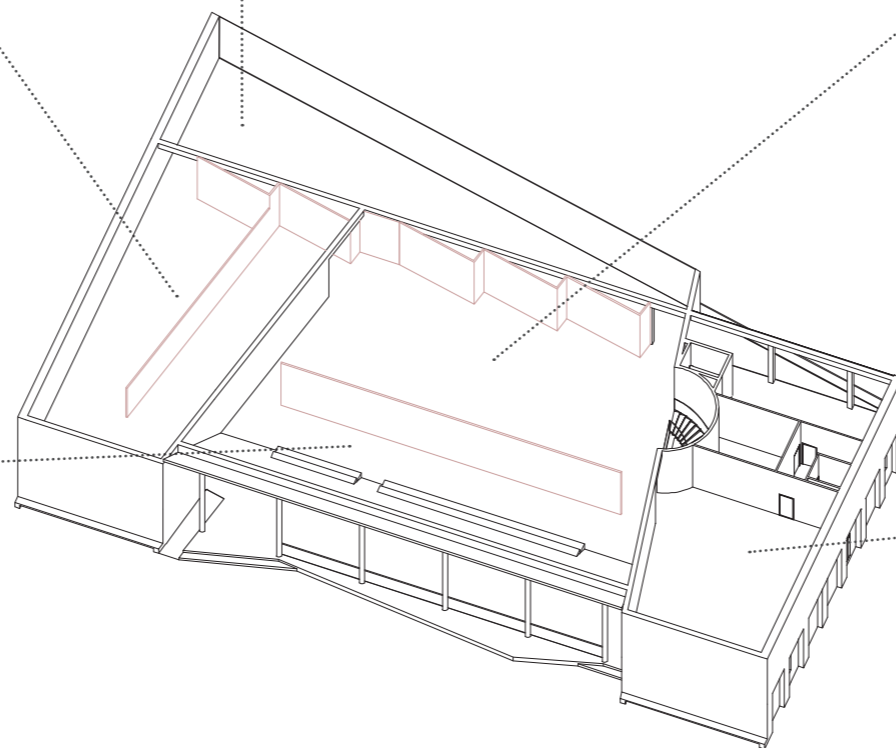
MODET PÅ GATAN NU OCH DÅ



STÖRRE FÖREMÅL



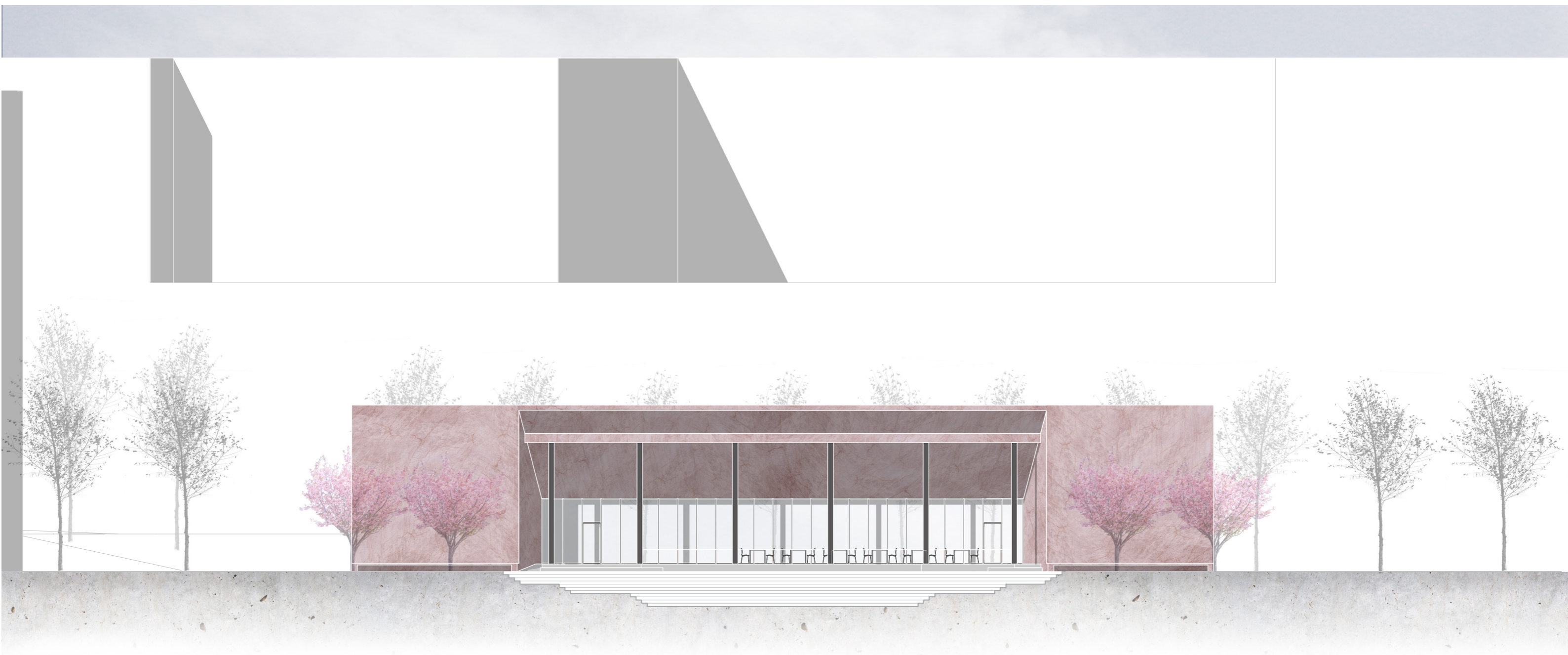
FILM



MINDRE FÖREMÅL

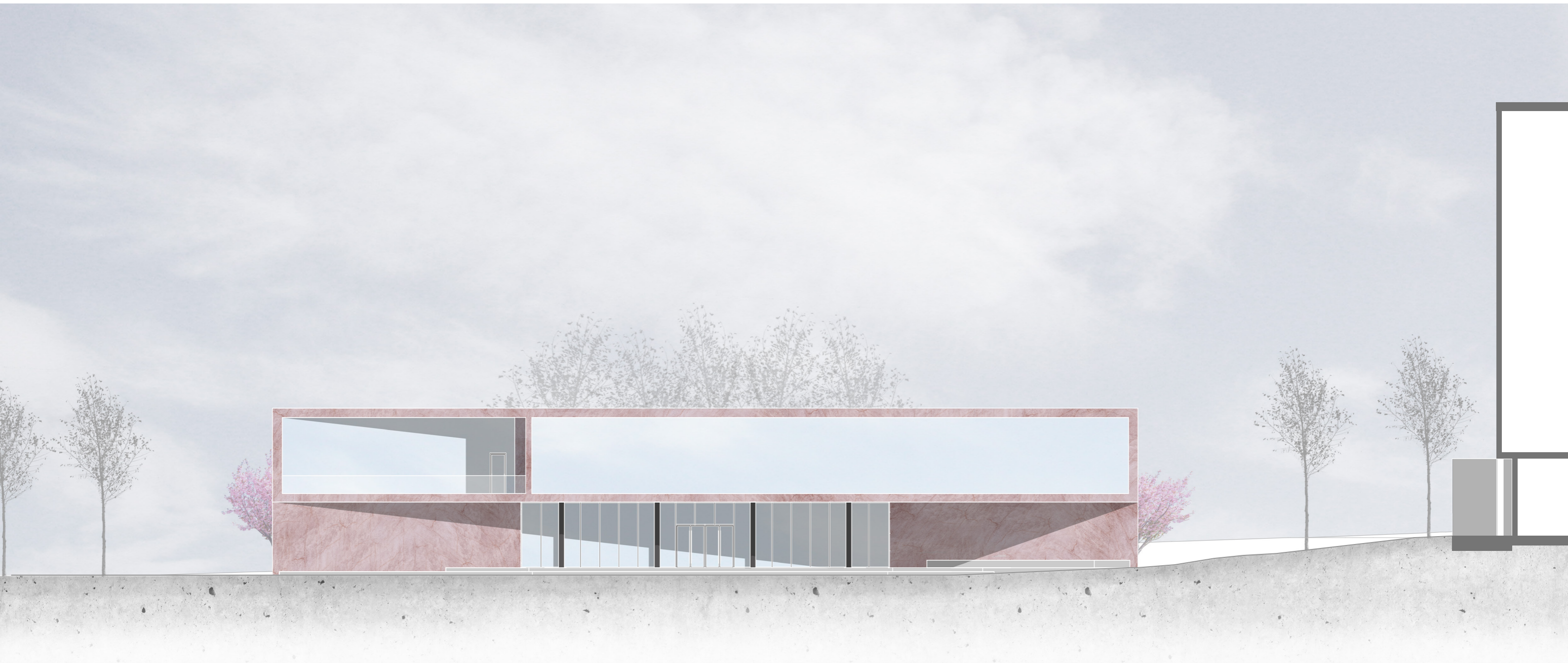
Exempel utställningar

Detta är ett exempel på hur de olika utställningsrummen med dess olika kvaliteter kan nyttjas för olika typer av utställningar.



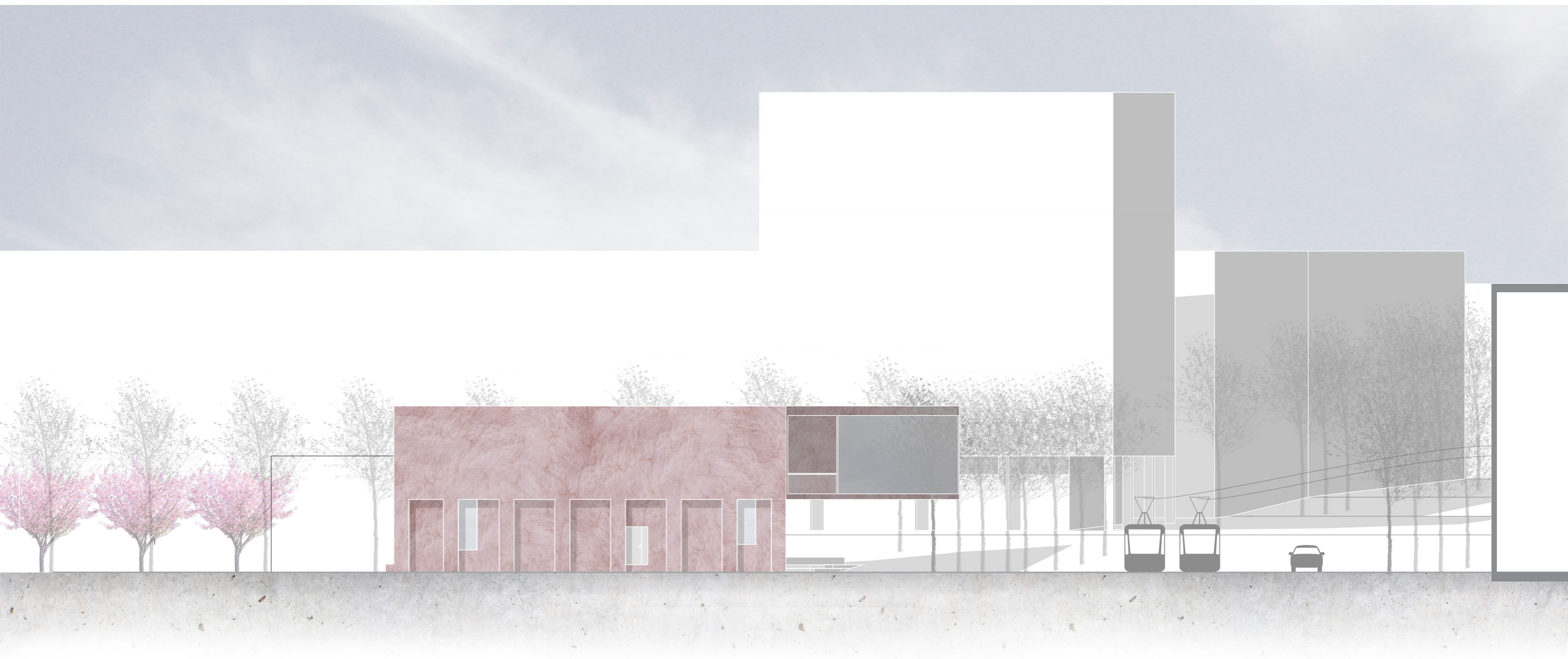
FASAD SYD 1:200

Den södra fasaden öppnar sig mot parken och blir en del av dammrummet. Det lägre, glasade mittpartiet förhåller sig till dammens nedsänkning med sin illusion av att ha en våning. De solida, högre sidopartierna står som fond för körbärsträdens alléer. Integrerade bänkar ger möjlighet att sitta mot de båda solväggarna.



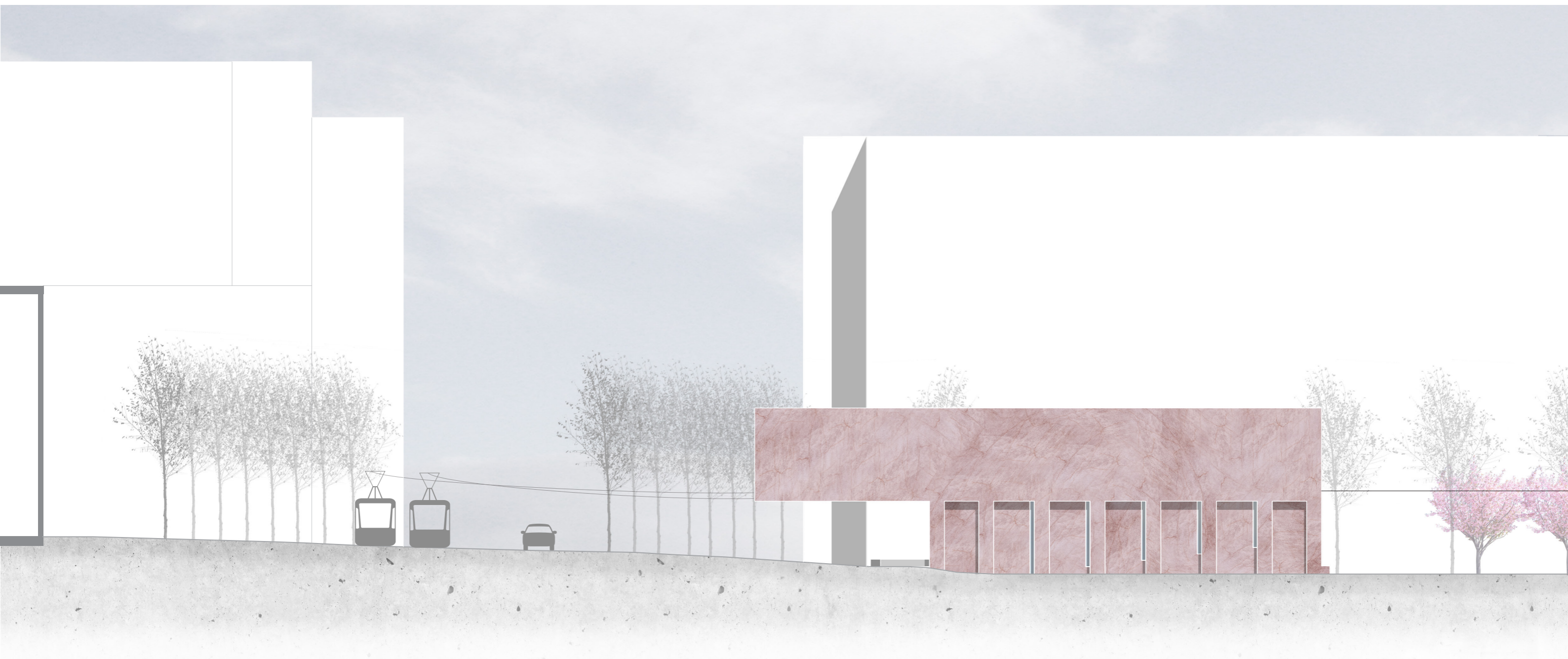
FASAD NORR 1:200

Byggnadens huvudentré mot Hamngatan ligger under den utskjutande övre våningen. Utkragningen bildar ett gaturum som följer den serie rumsligheter som finns på Hamngatans södra sida från Kulturhuset till Kungsträdgården. I väst (till höger i bild) ligger mötesplatsen där podiets nivåer erbjuder sittplatser.



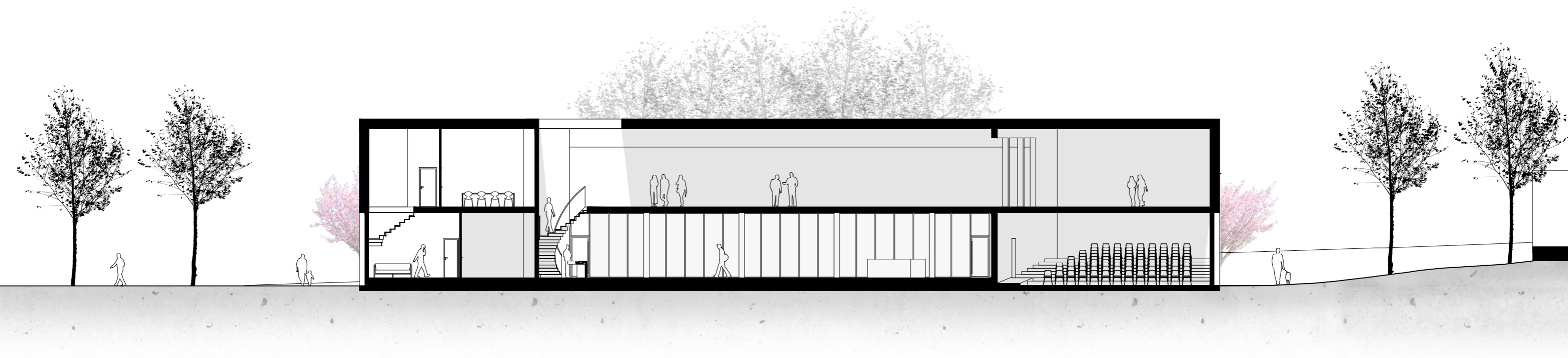
FASAD ÖST 1:200

Fasadens nischer tar ner skalan och skapar volymer som förhåller sig till trädallén som löper längs fasadens sida.

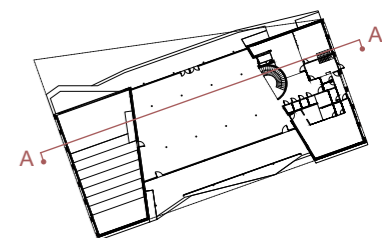


FASAD VÄST 1:200

Den västra fasaden har samma hållning som den östra då de ligger i samma situation. Inuti nischerna finns små ljusslitsar som ger besökarna i auditoriet en glimt av vädret utanför och en känsla av att inte vara instängda eller under mark.

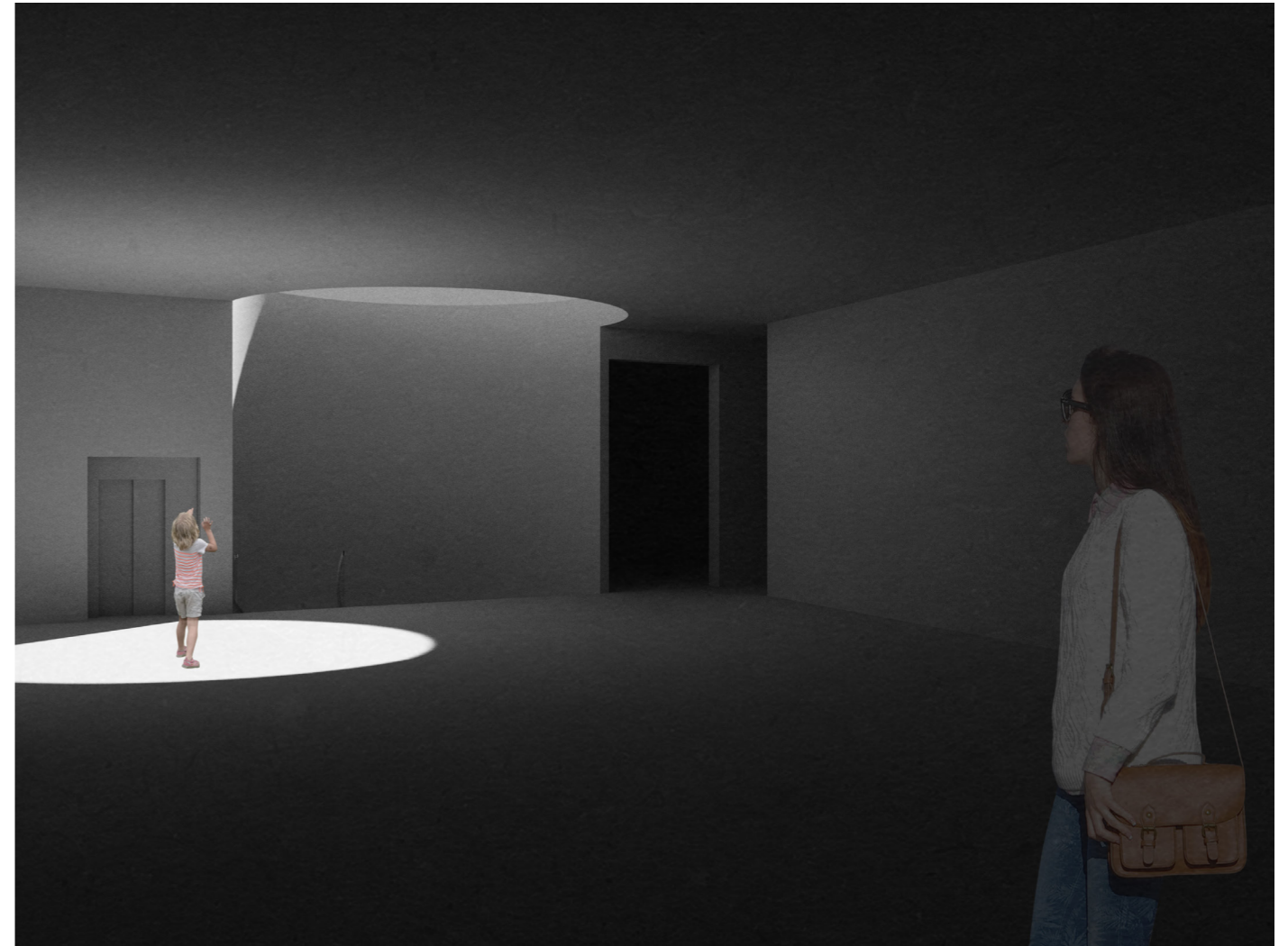


SEKTION A-A 1:200

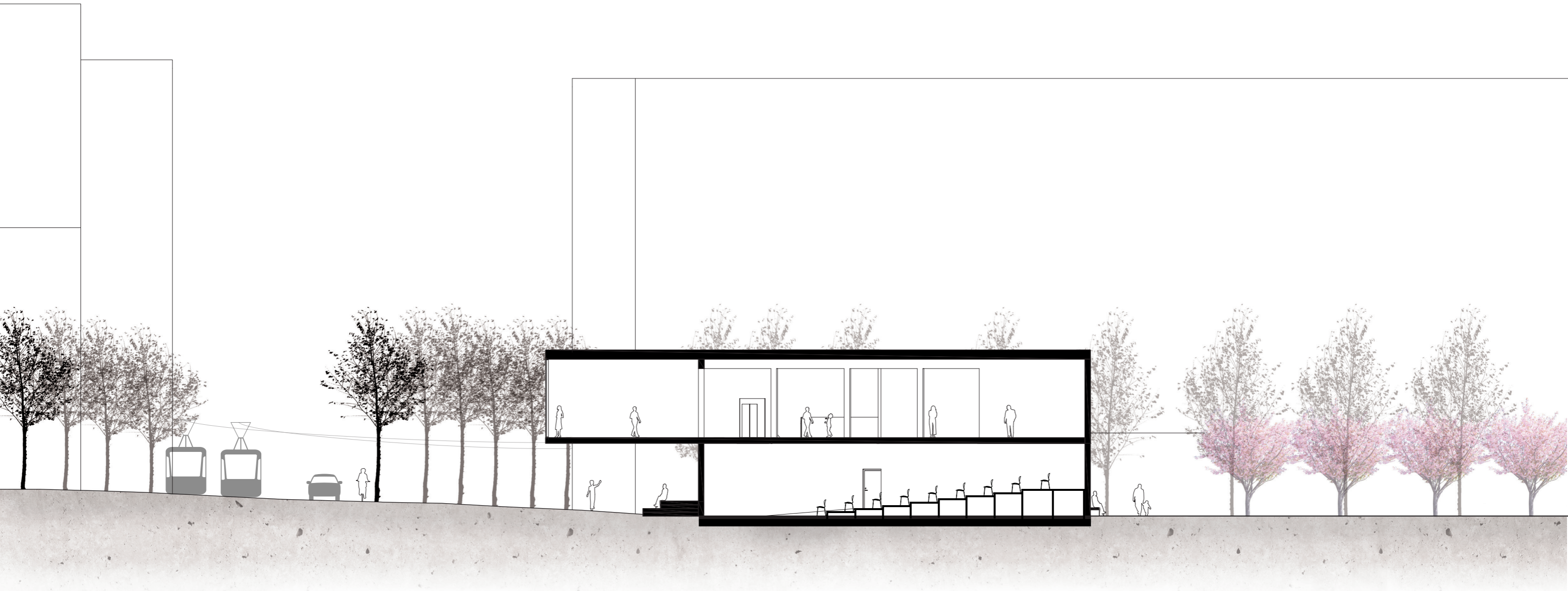




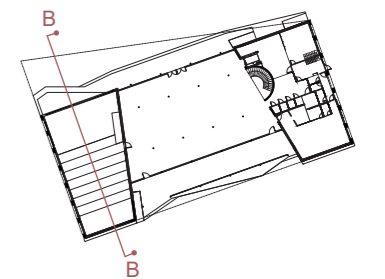
FLEXRUMMET MED ENTRÉ TILL MUSÉET.

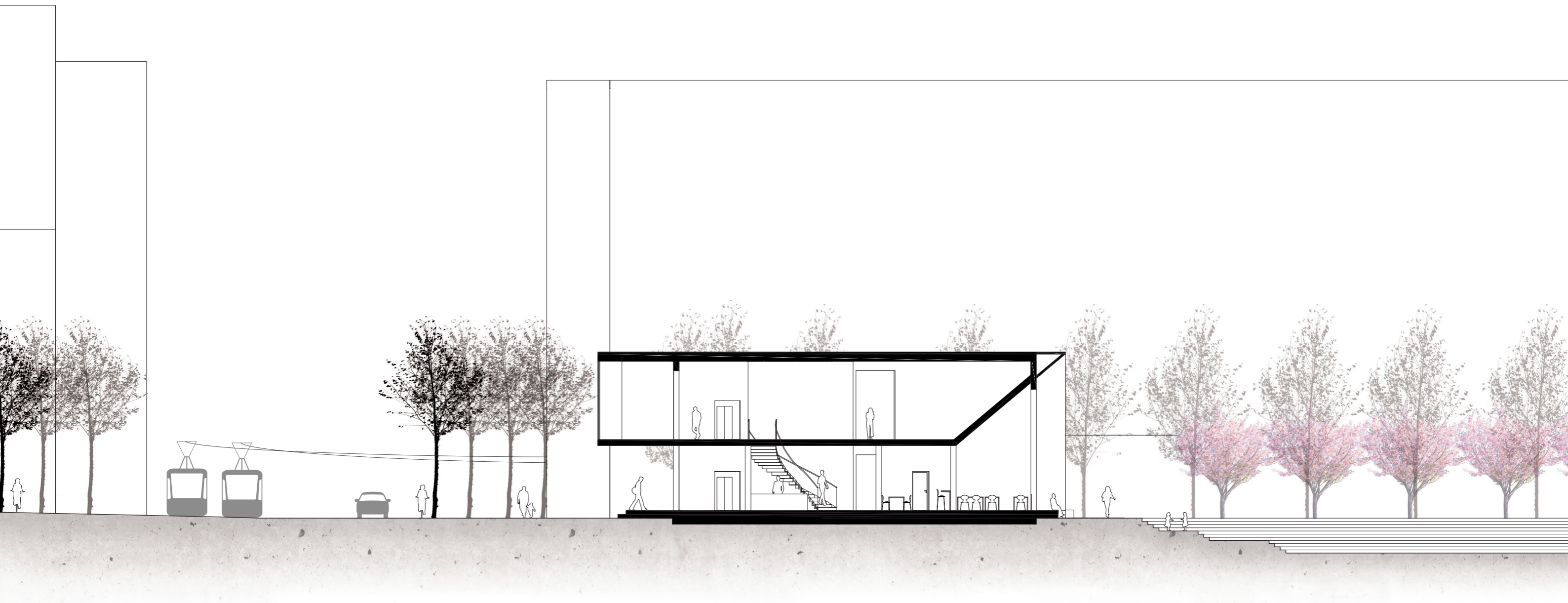


TAKLJUS I UTSTÄLLNINGSHALLEN

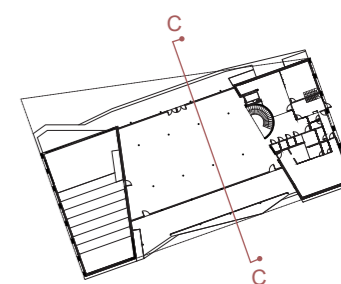


SEKTION B-B 1:200



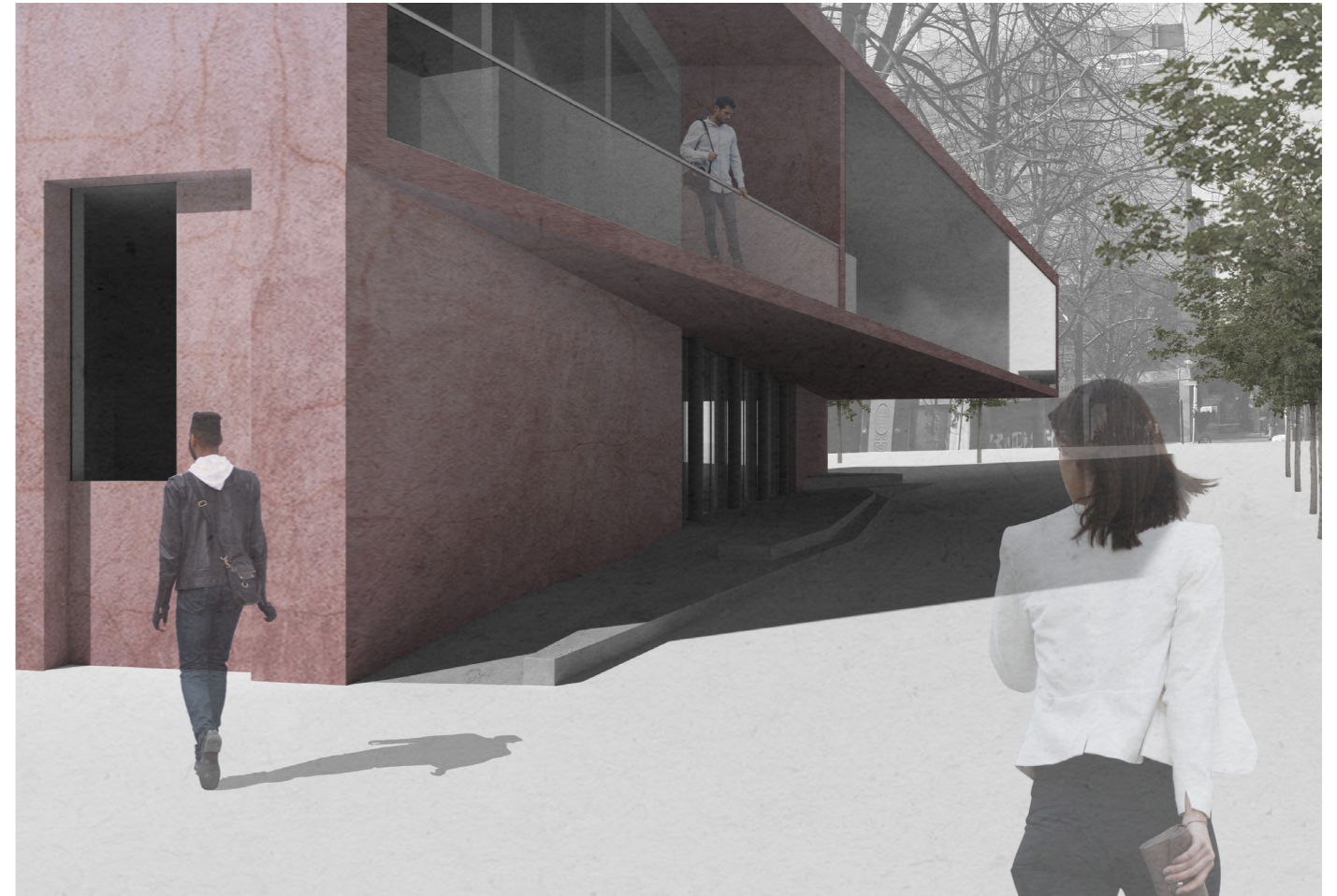


SEKTION C-C 1:200





HUVUDENTRÉ MOT HAMNGATAN



HAMNGATAN FRÅN ÖST



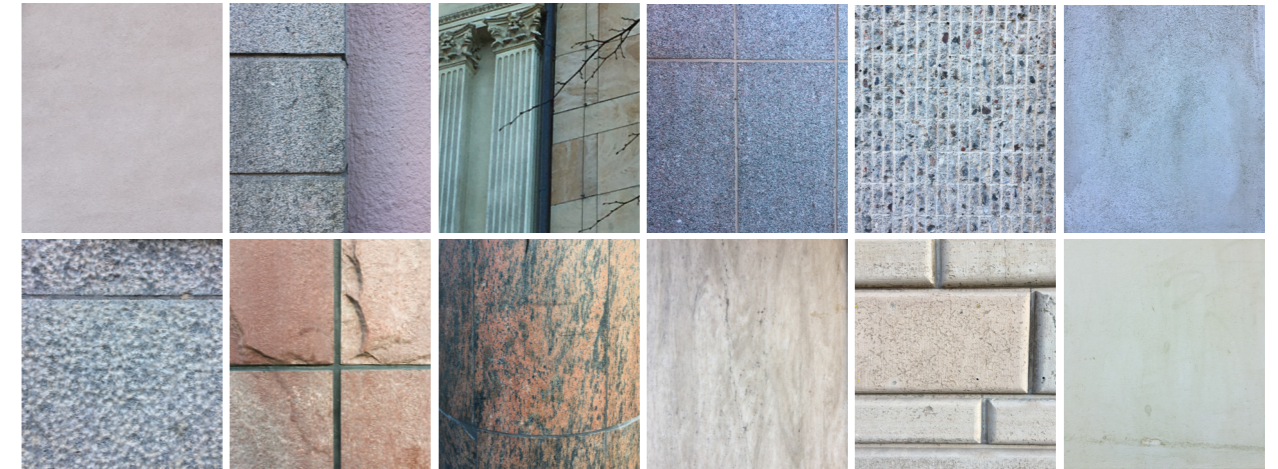
BYGGNADENS VÄSTFASAD SOM DEL AV ALLÉN



BYGGNADENS SÖDRA SIDA SOM DEL AV DAMM-RUMMET

MATERIAL
OCH KULÖR



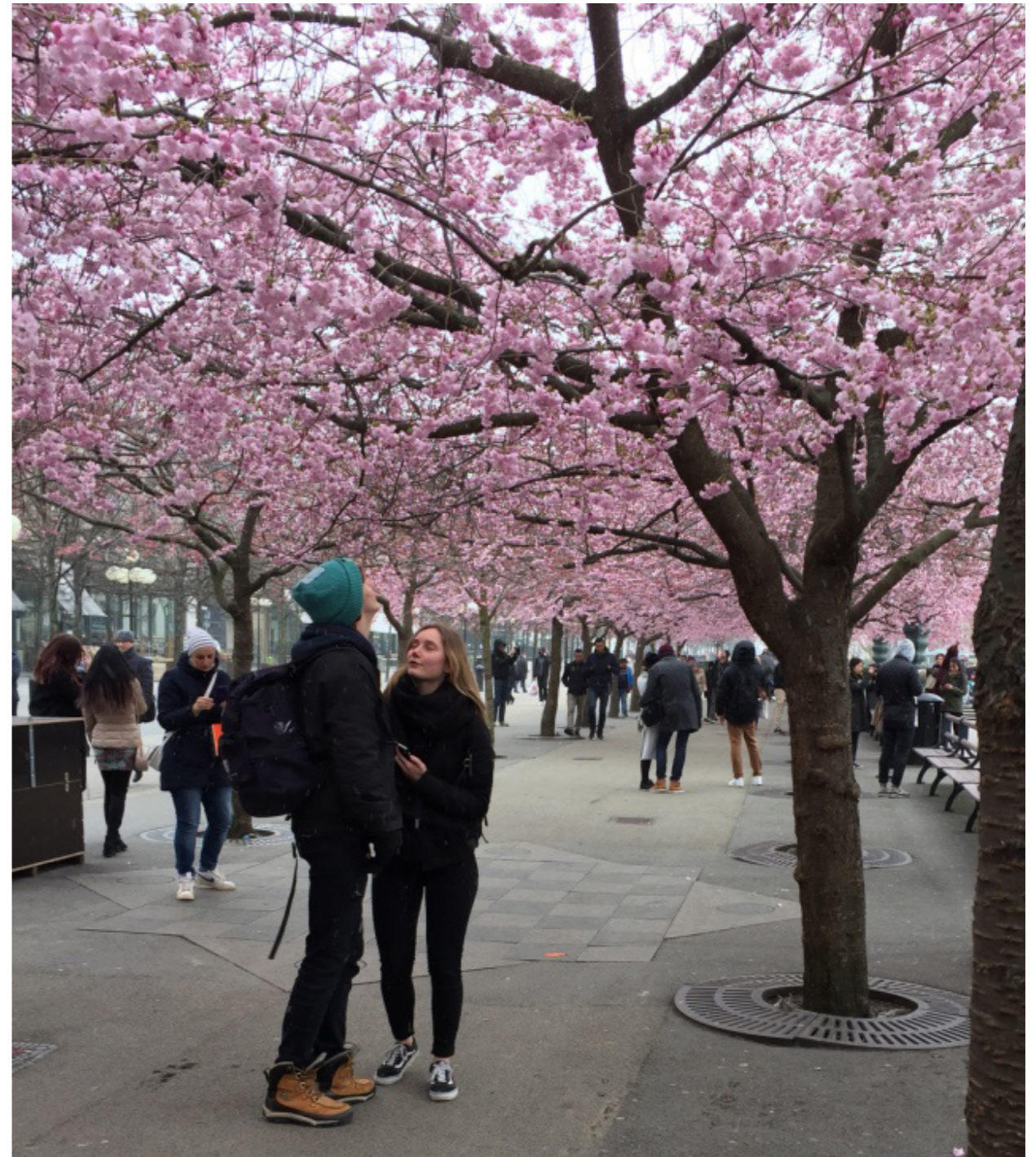


ROSA KALLGRÅTT VARMGRÅTT BRUNT ROSTFÄRGAT BEIGET SANDFÄRGAT

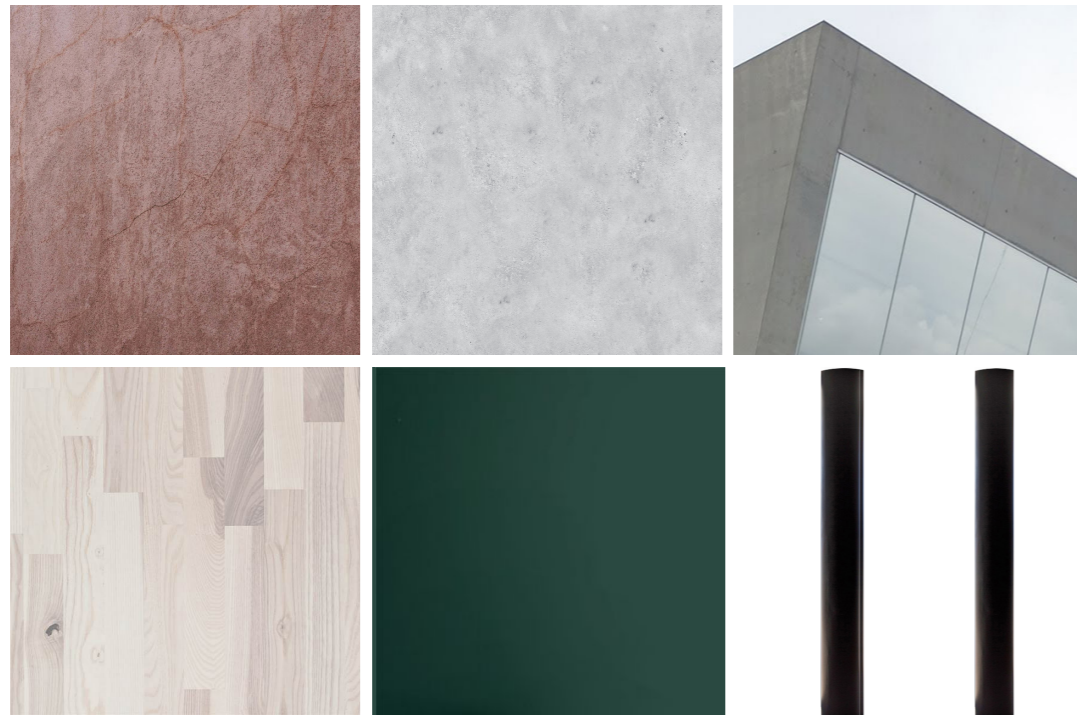
Material & kulör omgivning

Omgivande fasader är nästan uteslutande i sten och håller sig huvudsakligen inom en grå-beige skala med inslag av dämpad rosa och rosttoner.

Körsbärsträdens rosa blommor slår bara ut under en liten del av året, men är ändå en viktig del av parkens färgskala.



KUNGSTRÄDGÅRDEN APRIL 2017



MATERIALVAL

Fasaden består av infärgad betong i en rostigt röd-rosa ton med struktur. Färgen ger byggnaden identitet samtidigt som den förhåller sig till omgivningens färgskala. Det podium som löper genom byggnaden består av slipad betong. Glaspartier på öst- och västfasader samt det stora glaspartiet på andra våningens norrfasad är dolt fästa från insidan. I kontrast till resten av byggnaden, är bottenvåningens pelare runda samt antracitgrå och löper från parken, genom byggnaden och ut på norra sidan. Även glaspartierna i norr och söder på bottenvåning har antracitgrå, tunna, men tydliga infästningar. De publika, solida delarna i bottenplan har askparkett samt kontrasterande, djupt grönmålade väggar.



KOLLAGE FASADKULÖR MED OMGIVNING

REFLEKTIONER

Projektet startade med en vision om att rita ett modemuseum, men slutade med ett förslag på ett mer generellt hus för mode. Dessutom blev de funktionella behov denna typ av byggnad har underordnade platsen, då jag placerade projektet på en känslig plats. Första prioritet var att rita för att förbättra platsens identifierade problematik.

Även om projektet hittade en ny väg, har huvudfrågan följt med genom hela processen. "Hur kan arkitektur bidra till att uppmärksamma fenomenet mode?" Platsen, i detta fall Kungsträdgården, och modet som gör entré på platsen hjälper varandra genom arkitekturen. En uppdaterad och förbättrad park lockar förmodligen till sig fler människor, som därmed kommer i direkt kontakt med Modehuset. Förhoppningsvis tar sig många av dessa människor även innanför dörren och upplever utställningar och annat som kan lyfta deras blick för mode. Då ambitionen från början varit att engagera just allmänheten, och framförallt de som inte har ett intresse för mode, hjälper platsen till att få fler människor i kontakt med byggnaden. Åt andra hållet har modehuset

genom sin arkitektur gett Kungsträdgården ett lyft.

Mode förhåller sig till kroppen och arkitektur till staden och platsen. Kläder ritas för att fungera för kroppen och ge den identitet. Arkitektur bygger upp staden och ritas för att fylla funktioner och estetiska värden i människors vardag. Då byggnadens första prioritet har varit just att fungera med platsen, kan den fungera även med ett annat innehåll.

Istället för att endast fungera som museum, är byggnaden mer flexibel. Den andra våningen är ett mindre museum, medan bottenvåningen är mer generell. Då Kungsträdgården på sätt och vis över-skuggade modet, har jag inte haft tid att undersöka djupare kring vilka funktionella behov ett hus för mode har. Projektet hade kunnat gå djupare in på att identifiera vilken typ av byggnad ämnet verkligen behöver. Då en byggnad som ska lyfta mode inte har en tydlig föregångare med identifierade funktioner och utformningar, är mitt förslag ett första försök att identifiera dessa behov. Förslaget kan därmed ligga som grund för diskussion.

Då Kungsträdgårdens framtid är en het fråga idag på grund av Apples tänkta flaggskeppsbutik, ser jag mitt förslag som ett inlägg i debatten. Mitt förslag, med sitt innehåll är mer publikt än Apples helt kommersiella byggnad. Ett museum välkomnar fler människor till denna tomt i parken, än en butik som säljer dyr elektronik. Visionen är även att många av de evenemang som äger rum i byggnadens bottenvåning ska bjuda in allmänheten. Restaurangen är ytterligare en funktion som ger möjlighet att besöka byggnaden till ett betydligt lägre pris än i iPhone. Till skillnad från Apples förslag möter min byggnad parkrummet och gaturummet tydligare och blir en del av platsen. Det är svårt att rita något helt publikt. Förhoppningsvis upplever människor min byggnad som välkomnande med sitt transparenta mittparti som öppnar upp sig mot parken. Det kan finnas

en risk att den övergripande, solida känslan med stora, slutna väggar gör den lite mindre välkomnande. Dock fångar den nordvästra utskjutande delen in människor som kommer gående västerifrån på Hamngatan. I byggnadens nordöstra hörn skjuter den tillgängliga entrén ut som det första man möter.

Hade tanken om att skapa moderum och parkrum funnits från början och processen varit mer rak (vilket den sällan är) så hade mer tid funnits för att arbeta djupare med byggnadens detaljer. Mycket av tiden för byggnadens utformning lades på att hitta den övergripande volymen som fungerar med platsen.

Kungsträdgården, stadens äldsta offentliga park, är en känslig plats. Oavsett förslag, tror jag alltid att debatt kommer att väckas kring en byggnad på denna plats. Även om jag inte tror att Apples förslag är den bästa lösningen för Kungsträdgården, har det väckt en diskussion kring parken som jag tycker behövs. Dagens situation med TGI Friday's restaurangbyggnad samt de två kioskerna behöver enligt min mening definitivt bytas ut. Jag kan inte säga att mitt förslag är det enda rätta för platsen men jag tror att det skulle tjäna Kungsträdgården bättre än både dagens byggnader och Apples förslag. Självklart var det att sticka ut hakan när jag valde Kungsträdgården som plats för mitt projekt, men med omhändertagandet av platsen är det ett förslag jag tror på. Dessutom står modebranschen för 11 % av Sveriges export, hur mycket bidrar Apple med till vårt land?

REFERENSER

Tryckta källor

Ericsson Wärn, Karina. *Modebibeln – Den svenska*. Stockholm: Bonnier Fakta, 2012

Gindt, Dirk (red.) och Wallenberg, Louise. (red.). *Mode – En introduktion*. Stockholm: Raster förlag, 2009

Holmberg, Lars. *Teorier om mode – Stil som historiskt och teoretiskt objekt*. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 2008

Nielsén, Tobias och Sternö, Joakim. *Rapport 16:07, Modebranschen i Sverige statistik och analys 2016*. Stockholm: Volante Research, 2016

Skagerfors, Mona. *Damer – Rebeller, outsiders och tidens yta*. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1994

Elektroniska källor

Arkitektur. *Vad ska hända med Kungsträdgården?*. 2017. <https://arkitektur.se/kritik/essa/vad-ska-handa-med-kungstradgarden/> [2018-01-24]

Beckmans Designhögskola. *Historia*. <http://www.beckmans.se/om-beckmans/historia/> [2017-10-04]

Beckmans Designhögskola. *Kostym kontra mode – Ny utställning i Stockholm*. 2017. <http://www.beckmans.se/aktuellt/nyheter/kostym-kontra-mode/> [2017-10-06]

Bohusläns museum. *Damkläder runt sekelskiftet 1900*. <http://www.bohuslansmuseum.se/samlingar-och-historia/damklader-sekelskiftet-1900/> [2017-09-21]

Campus Helsingborg, Lunds Universitet. *Modevetenskap*. 2017. <http://www.ch.lu.se/samverkan/samarbeta-med-vaara-studenter/modevetenskap/> [2017-10-06]

Cederberg Wodmar, Jessica. *Hon jobbar med Sveriges snabbast växande export – "svenska företag leder utvecklingen globalt"*. 2017. <https://www.va.se/nyheter/2017/02/14/hon-jobbar-med-sveriges-snabbast-vaxande-export--svenska-foretag-leder-utvecklingen-globalt/> [2017-10-06]

Chanel. *Inside Chanel, 1913 Deauville*. http://inside.chanel.com/en/timeline/1913_deauville [2017-09-27]

Dagens Nyheter. *Det hände på 60-talet*. 2011. <https://www.dn.se/livsstil/det-hande-pa-60-talet/?forceScript=1&variantType=large#receipt-page> [2017-10-05]

Dagens Nyheter. *Det hände på 80-talet*. 2011. <https://www.dn.se/livsstil/det-hande-pa-80-talet/> [2017-10-05]

Dagens Nyheter. *Kultur*. 2017. <https://www.dn.se/kultur-noje/> [2017-10-06]

- Dior. *The story of Dior, The new look revolution*.
https://www.dior.com/couture/en_hk/the-house-of-dior/the-story-of-dior/the-new-look-revolution [2017-10-05]
- Fagerström, Linda. *Katja of Sweden – En konstnär med mod att styra över sitt arv*.
 Sydsvenskan. 2017. <https://www.sydsvenskan.se/2017-01-27/konstnar-med-mod-att-styra-over-sitt-arv> [2017-10-05]
- Fashion Week Stockholm. *About*. <http://fashionweek.se/about/> [2017-10-06]
- Filippa K. *Our story*. <https://www.filippa-k.com/se/filippak-world/about-us>
 [2017-10-05]
- Helsingborgs Dagblad. *Första modevetenskapsprogrammet i Norden*. 2012.
<https://www.hd.se/2012-10-01/forsta-modevetenskaps--programmet-i-norden>
 [2017-10-06]
- IMDb. *Frukost på Tiffany's*. <http://www.imdb.com/title/tt0054698/> [2017-10-05]
- KappAhl. *Historien om KappAhl*. <https://www.kappahl.com/sv-SE/om-kappahl/om-oss/historia/> [2017-10-05]
- NE Nationalencyklopedin AB. *Uppslagsverket, sökord mode*. 2017.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/mode> [2017-09-15]
- Nordiska museet. *Kläder*. <https://www.nordiskamuseet.se/artiklar/klader>
 [2017-10-04]
- Nordiska museet. *Mode, kläder och accessoarer*. <https://www.nordiskamuseet.se/kunskapsomraden/mode-klader-och-accessoarer> [2017-10-06]
- Röhsska museet. *Våra samlingar*. <http://rohsska.se/samlingen/vara-samlingar/13140/> [2017-10-06]
- Stockholm Costume Fashion Institute. *Om oss*. 2016. <http://www.scfi.se/om-oss/>
 [2017-10-06]
- Stockholm Costume Fashion Institute. *Vad är SCFI*. 2016. <http://www.scfi.se/vad-ar-scfi/> [2017-10-06]
- Stockholms Universitet. *Välkommen till Centrum för modevetenskap*. 2017.
<http://www.ims.su.se/modevetenskap/valkommen-till-centrum-for-modevetenskap-1.78944> [2017-10-06]
- Svenska Akademien. *Svenska Akademiens ordlista över det svenska språket, sökord mode*. 2015. http://www2.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_13_pa_natet/ordlista [2017-09-15]
- Svenska Dagbladet. *Från almstrid till Applekrig*. 2016. <https://www.svd.se/apple-kriget-i-kungstradgarden#sida-10> [2017-11-13]
- Svenska Dagbladet. *Kultur*. 2017. <https://www.svd.se/kultur> [2017-10-06]
- Svenska Dagbladet. *Stockholm stad ändrar sig om Apples hyra*. 2016. <https://www.svd.se/stockholm-stad-andrar-sig-om-apples-hyra> [2018-01-24]
- Sveriges Radio. *Christian Dior – en konservativ man bakom en radikal moderevolution*. 2012. <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/45238?programid=2794>
 [2017-10-05]
- Swedish Fashion Council. *Modestatistik*. <http://www.swedishfashioncouncil.se/modestatestatik/> [2017-10-06]
- Swedish Fashion Council. *Om oss*. <http://www.swedishfashioncouncil.se/om-oss>
 [2017-10-06]
- Swedish Fashion Council. *Stockholm Fashion week*. <http://www.swedishfashioncouncil.se/stockholm-fashion-week-se> [2017-10-06]
- Veckans affärer. *Apple fick just grönt ljus för en enorm butik mitt i Kungsträdgården*. 2017. <https://www.va.se/nyheter/2017/09/22/apple-fick-just-gront-ljus-for-att-bygga-en-enorm-butik-mitt-i-kungstradgarden/> [2018-01-24]
- Veckans affärer. *Det här är Sveriges 500 största företag 2016*. 2016.
<https://www.va.se/nyheter/2016/11/29/det-har-ar-sveriges-500-storsta-foretag-2016/> [2017-10-06]
- Vogue. *Acne Studio's Jonny Johansson on Getting Out of the Denim Box*. 2014.
<https://www.vogue.com/article/acne-studio-jonny-johansson> [2017-10-05]
- Vogue. *Happy Birthday, Audrey Hepburn! 10 Things You Never Knew About Breakfast at Tiffany's*. 2015. <https://www.vogue.com/article/audrey-hepburn-birthday-breakfast-at-tiffanys> [2017-10-05]
- Whyred. *About Whyred*. <https://www.whyred.com/about-whyred/> [2017-10-05]
- Ölandsmagasinet. *Lars Wallin Fashion stories på VIDA*. 2017. <http://www.olandsmagazinet.se/artiklar/39-oelandsmagazinet-sommar-2017/112-lars-wallin-fashion-stories-pa-vida> [2017-10-06]

Bilder

Sidan 52, "Flygfoto över Kungsträdgården": Eniro.se. Karta. <https://kartor.eniro.se/?c=59.331225,18.071287&z=17&l=aerial> [2017-10-10] (redigerad av Marie Andersson)

Sidan 56, "Sju Sekel 1973": Ingemar, Gram. Stockholms Stadsmuseum. 1973. *Restaurang Sju sekel*, 1973. <https://www.svd.se/applekriget-i-kungstradgarden> [2017-11-13]

Sidan 56, "Apples förslag 2016": Fastighetsvärlden.se. 2016. <https://www.fastighetsvarlden.se/notiser/fv-avslojar-apple-koper-fastighet-mitt-i-city/> [2017-11-13]

Sidan 83, "Inspiration", fv:

Willeit, Gustav. 2016. <https://www.yellowtrace.com.au/pedevilla-architects-rose-tinted-concrete-fire-station/>

E:son, Lindman; Åke. <https://www.archdaily.com/784536/ad-classics-nordic-pavilion-in-venice-sverre-fehn/56fa66dbe58ece8fe4000051-ad-classics-nordic-pavilion-in-venice-sverre-fehn-photo>

Strong, Jason. <http://www.jasonstrongphotography.com/Tverrfjellhytta>

Schuck, Charlie. <http://www.ouurmedia.com/projects/ouur-spring-summer-15>

Mathéus, Nicolas. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-06-08/see-the-yves-saint-laurent-museums-in-marrakech-paris>

<https://birdcagewalk.tumblr.com/post/144000147408/larameeee-louis-khan-kimbell-museum>

<http://vincent-fillon.fr/photographie-architecture/siza-pavillon-portugal-lisbonne/photo-architecture-lisbonne.php>

Övriga foton och illustrationer är egna.

